

รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ครั้งที่ ๘๑/๒๕๓๘ เป็นพิเศษ
วันจันทร์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๘
ณ ห้องประชุมรัฐสภา

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๕๐ นาฬิกา

จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเริ่มประชุม
๑๙๐ คน

จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเลิกประชุม
๒๐๐ คน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : บัดนี้ไม่มีสมาชิกมาประชุม
ครบองค์ประชุมแล้ว ผมขอเปิดประชุม

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองรายงานการประชุม ไม่มี
ต่อไปนี้เป็นเรื่องด่วน ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาในวาระที่ ๒ เสร็จแล้ว

สำหรับการพิจารณาในวันนี้จะเป็นการพิจารณาว่า
รัฐธรรมนูญที่ร่างเป็นการสรุปลีกครั้งหนึ่งตามข้อบังคับข้อ ๑๐๘ ในกา
รพิจารณาครั้งนี้คณะกรรมการหรือสมาชิกอาจเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติม

LIRT

ถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อความใฝ่ไม่ได้ นอกจาก
เนื้อความที่เห็นว่าขัดแย้งกันอยู่ ทั้งนี้ วันแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติ
เป็นอย่างอื่น

ในการพิจารณาสรุปในวันใหม่นี้ผมจะได้เรียนปรึกษาต่อไปว่า
ควรจะพิจารณาตั้งแต่ข้อร่าง ค่าปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับ
มาตราโดยจะให้เลขาธิการอ่านเฉพาะเลขมาตรา และถ้าไม่มีท่านผู้ใด
ขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำที่ขัดแย้งก็จะผ่านไป ทั้งนี้ เป็นอย่างนี้ครับ
ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ เนื่องจากการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยถือว่าเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญสูงสุด แล้ว
เรื่องนี้อยู่ในการะความรับผิดชอบและหน้าที่ของเราสมาชิกสภานิติบัญญัติ
ทั้งหลาย ซึ่งการพิจารณานี้คงจะได้ทราบว่าจะได้รับฟังเสียงจาก
ประชาชนที่แสดงความคิดเห็นเห็นกันด้วย คงจะไม่ได้พิจารณาความคิดเห็น
ของพวกเราเองทั้งหลาย เมื่อเข้านี้มีคณะท่านผู้ใดแสดงความคิดเห็น
ได้ขอเข้าพบและนำเอกสารมามอบให้ซึ่งได้แจกให้กับท่านสมาชิกทั้งหลาย
เพราะว่าการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติของเรานี้เป็นการ
พิจารณาโดยเปิดเผยโดยรอบคอบแล้วก็เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติ
แล้วก็ประชาชน เป็นใหญ่ เพราะฉะนั้นในการพิจารณาในวันนี้นี้คณะ
กรรมการอาจจะมีการเสนอขอแก้ไขไม่ใช่เฉพาะถ้อยคำ แต่อาจจะ
เสนอขอแก้ไขเนื้อความบางส่วนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ
เพื่อให้สอดคล้องกับความประสงค์ของประชาชนในบางส่วน แต่เป็น
ส่วนนั้นก็คงจะแก้ไขทั้งหมดไม่ได้ คงจะต้องให้เป็นไปตาม
ความประสงค์ที่แท้จริงของประชาชน เพราะฉะนั้นในการพิจารณา
ในวันนี้เพื่อความเรียบร้อยผมจะขอปรึกษาที่ประชุมดังนี้

๑. การพิจารณาในวันนี้จะเป็นการพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุป โดยจะพิจารณาตั้งแต่ชื่อร่าง ค่าปรารภและพิจารณาเรียงมาตราตามลำดับ โดยจะให้เลขาธิการรัฐสภาอ่านเฉพาะเลขมาตรา ถ้าไม่มีท่านผู้ใดแก้ไขก็ถือว่าผ่านไป

ประการที่ ๒ เนื่องจากเนื้อความในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมีส่วนที่น่าจะมีการปรับปรุงเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วอาจจะเสนอให้มีการแก้ไขได้ในเนื้อความ เพราะฉะนั้นก็ขอให้คณะกรรมการสามารถที่จะเสนอขอแก้ไขเนื้อความได้ เมื่อเป็นอย่างนั้นผมขอปรึกษาที่ประชุมขอมติให้คงใช้ข้อบังคับข้อ ๑๐๘ เฉพาะที่มีข้อความขัดหรือแย้งกับวิธีการที่ได้เสนอขอปรึกษามานี้ ถ้าท่านผู้ใดเห็นชอบด้วยกับที่ผมปรึกษาทั้งหมดโปรดยกมือขึ้นครับ

(มีสมาชิกยกมือเป็นส่วนมาก)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านผู้ใดไม่เห็นด้วยโปรดยกมือขึ้นครับ

(มีสมาชิกยกมือเป็นส่วนน้อย)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ที่ประชุมเห็นด้วยต่อไปท่านเลขาธิการดำเนินการครับ

ร่าง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สยามินทร์ราชธิราช บรมนาถบพิตร

ตราไว้ ณ วันที่ พุทธศักราช ๒๕๓๕

เป็นปีที่ ๕๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๕๓๕ พรรษา
ปัจจุบันสมัยจันทรคตินิยม.....สุริยคติกาล
.....โดยกาลบริเฉท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลา
ธิเบศร รามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทร์ราชธิราช บรมนาถบพิตร
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า สภานิติบัญญัติ
แห่งชาติได้นำความกราบบังคมทูลว่า จำแต่สมเด็จพระบรม
ปิตุลาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาพระเจ้าอภัย พระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทาน
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมา
ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขและประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และขบวนการ
การปกครองประเทศอีกหลายฉบับ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ
ภาวะการณ์บ้านเมืองที่ผันแปรเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย บรรดา

รัฐธรรมนูญ และธรรมนูญการปกครองประเทศก็ได้มีมาทุกฉบับ มีสาระสำคัญเหมือนกันที่ยึดมั่นในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล จะมีเนื้อหาแตกต่างกันก็แต่เฉพาะในเรื่องสถานภาพของรัฐสภาและสัมพันธ์ภาพระหว่างอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้น ๆ ทั้งนี้ ข้อมแสดงให้เห็นแน่ชัดว่า ปวงชนชาวไทยมีศรัทธา เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สมดังพระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมปิตุลาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้พระราชทานพระราชอำนาจในการปกครองแผ่นดินให้แก่ปวงชนชาวไทย ความยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีสืบทอดมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน แม้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๘ ก็ได้ประกาศเจตนารมณ์เช่นนั้นไว้ และได้มอบให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการมาธิการทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้น เมื่อร่างเสร็จแล้ว สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเป็นสามวาระ ตามบทบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๘ ในการพิจารณาวาระที่หนึ่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้รับร่างไว้พิจารณาและแต่งตั้งคณะกรรมการมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการจนเสร็จสิ้นแล้ว นำเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาต่อไปในวาระที่สองและที่สาม

การพิจารณาทุกชั้นตอนได้ยึดถือพระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมปิณฑลราชที่พระราชทานพระราชอำนาจการปกครองแผ่นดินให้แก่ปวงชนชาวไทย ประกอบกับเจตนารมณ์ และความศรัทธาของประชาชนชาวไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นหลักการที่ได้ยึดติดไว้ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ และศึกษาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ แล้วคัดเลือกบทบัญญัติที่เห็นว่าเหมาะสมมาใช้ในการเรียบเรียงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของประชาชนชาวไทยในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติ การพิทักษ์รักษาศาสนาให้สถิตสถาพร การกีดกันพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเป็นมิ่งขวัญของปวงชน การยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นวิถีทางในการปกครองประเทศ การสนับสนุนรับ และพิทักษ์รักษาลิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และการร่วมกันสร้างความเป็นธรรม ความเจริญ ความผาสุกแก่ชนให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนทั่วหน้ากัน

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ อย่างรอบคอบประกอบกับสถานการณ์ของประเทศแล้ว ได้ลงมติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

เมื่อได้ทรงพระราชวิจารณ์ร่างรัฐธรรมนูญ โดยที่ถ้วนทั่ว กระบวนความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติตามมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๘ ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมจิตร่วมใจสมัครสโมสรเป็น เอกฉันทน์ ในอันที่จะปฏิบัติตาม และพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยนี้ เพื่อธำรงคงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยกับทั้ง อำนาจอธิปไตยที่มาจากปวงชน เป็นบ่อเกิดและนำมาซึ่งความผาสุก ศีวิสวัสดิ์ดีพัฒนาขงคตลอเนกตุกผลสกลเกียรตยศสทาพร แก้อานา ประชาธาาหณร์ทั่วรัฐสีมา สมตั้งพระบรมราชปณิธานปรารภณา จงทุกประการ เทอญ

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่ง
อันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้

มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย
พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะ
รัฐมนตรีและศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๔ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด
หรือศาสนาได้ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา ๕ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัด
หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

หมวด ๒

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็น
ที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ
มิได้

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และ
ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่ง
จอมทัพไทย

มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่
จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง
ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกิน
สิบแปดคน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์
ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่
อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๑ กวเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ได้ การ
ให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ได้ ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช
โองการแต่งตั้งประธานองคมนตรี หรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจาก
ตำแหน่ง

ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช
โองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๒ องคมนตรีต้องไม่เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือ
เงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่

LIRT

ของพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๑๓ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์
ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

"ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า
ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่
ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้ง
จะรักษาไว้ และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ทุกประการ"

มาตรา ๑๔ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาส ลาออก
หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๕ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการใน
พระองค์และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราช
อัชฌาศัย

มาตรา ๑๖ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม
จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้
ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้ง
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๖ ก็ดี ในกรณีที่

LIRT

พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดคนหนึ่งที่เหมาะสมดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภากำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๘ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่งก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีที่เช่นนี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีชั่วคราว

มาตรา ๑๙ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทน

LIRT

พระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ต้อง
 ปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

"ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะ
 จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่
 ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะ
 รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

มาตรา ๒๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑ การสืบราชสมบัติ
 ให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎหมายเพียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์
 พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพียรบาลว่าด้วยการสืบราช
 สันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นพระราชอำนาจของ
 พระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะ
 องคมนตรีจัดร่างกฎหมายเพียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพียรบาลเดิม
 ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระราชวินิจฉัย เมื่อทรงเห็นชอบ
 และทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้ง
 ประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้
 ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแล้วประกาศใน
 ราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็น
 กรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามกฎหมายเพียรบาล
 ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ แล้ว ให้
 คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียก

LIRT

ประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบ และให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระรัชทายาทขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๐ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์ เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภากำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่ง หรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง

มาตรา ๒๒ ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศอัญเชิญองค์พระรัชทายาท หรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ตามมาตรา ๒๑ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ประกาศอัญเชิญองค์พระรัชทายาทหรือองค์

LIRT

ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้ และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคหนึ่ง ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามวรรคสอง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘ วรรคสามมาใช้บังคับ

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่คณะองคมนตรีจะคงปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๒๑ วรรคสอง หรือประธานองคมนตรีจะคงปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือมาตรา ๒๒ วรรคสอง และอยู่ในระหว่างที่ไม่มีประธานองคมนตรีหรือมีแต่ปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ ให้คณะองคมนตรีที่เหลืออยู่เลือกองคมนตรีคนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ประธานองคมนตรี หรือปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือตามมาตรา ๒๒ วรรคสาม แล้วแต่กรณี

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๔ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๕ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา ๒๖ บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง
การใช้สิทธิทางการเมือง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือทำให้เสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา ๒๘ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

มาตรา ๒๙ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย
การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคล ไม่ว่าจะ
กรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๑ ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
เป็นผู้ยากไร้ไม่สามารถจัดหาทุนทรัพย์ของตนเองได้ บุคคล
ดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๒ บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษา
ถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่ข้อเท็จจริงพิจารณาใหม่
ในภายหลังว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับ
ค่าทดแทนและได้รับบรรดาสิทธิที่เสียไป เพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นสิ้น
ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๓ การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่
โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะ เพื่อประโยชน์ในการ
ป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจ
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ใน
ภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศ
สถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน
บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัย และ

LIRT

ครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจาก
ความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจค้นเคหสถานก็ดี จะกระทำ
มิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๕ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความ
คุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิ เช่นว่านี้ย่อมเป็นไป
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลใน
การสืบทอดย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๖ การเวนคืนสิ่งหาปริศนาจะกระทำมิได้
เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็น
สาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการ
ได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการ
พัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือ
เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรม
ภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับ ความ
เสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่าง
เป็นธรรม โดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพ
และที่ตั้งของสิ่งหาปริศนาและความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนสิ่งหาปริศนาต้องระบุวัตถุประสงค์แห่ง
การเวนคืน และกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้สิ่งหาปริศนาไว้
ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว

ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่น ตามวรรคหนึ่งและโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาท ตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่خذำใช้ไป ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา ๓๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพ เช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะอาดของประชาชนซึ่งจะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การรวมกัน การจัดตั้งหรือเงื่อนไขของการจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๔๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

พรรคการเมืองต้องจัดทำบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน และต้องแสดงโดยเปิดเผยซึ่งที่มาของรายได้และค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชนหรือการผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักรหรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

มาตรา ๔๔ สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกี่ยวกับยศหรือชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๖ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่ง
เป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของเจ้าหน้าที่งาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๔๗ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ และ
ข้าราชการอื่น พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานองค์การของรัฐ
ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่
ที่จำกัดในกฎหมาย หรือกฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจ
ตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง
สมรรถภาพ หรือวินัย

มาตรา ๔๘ สิทธิของบุคคลในการประกอบกิจการหรือ
ประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การจำกัดสิทธิตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ
หรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข
การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน การจั
ระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง
การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน
หรือเพื่อป้องกันการค้าผูกขาด หรือการจัดความไม่เป็นธรรมในการ
แข่งขัน

มาตรา ๔๙ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติ

LIART

ไว้ในหมวดนี้ในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ
รัฐธรรมนูญ มิได้

หมวด ๘

หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๕๐ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๕๑ บุคคลมีหน้าที่จะใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
โดยสุจริต

มาตรา ๕๒ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

มาตรา ๕๓ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่
กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๔ บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา ๕๕ บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่
กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๖ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่
กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๗ บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรมตาม
เงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๘ บุคคลมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕

นวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๕๙ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายของรัฐ และไม่ก่อ
ให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ

มาตรา ๖๐ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบัน
พระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่งอาณาเขต

มาตรา ๖๑ รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อรักษา
เอกราช ความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์แห่งชาติ
กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงครามและการ

LIRT

ป้องปรามมิให้เกิดสงคราม เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อ
ปราบหรือป้องปรามการกบฏและการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคง
ของรัฐ และเพื่อการพัฒนาประเทศ

มาตรา ๖๒ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและ
รักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต
ร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข

มาตรา ๖๓ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานา
ประเทศ และถือหลักเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน

มาตรา ๖๔ รัฐพึงจัดระบบงานราชการและงานของ
รัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพ จัดชั้นตอนที่จำเป็น และกำหนดขอบเข
การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ชัดเจน และพึงดำเนินการ
ทุกวิถีทางเพื่อป้องกันและปราบปรามการเลือกปฏิบัติหรือการแสวงหา
ประโยชน์โดยมิชอบ

มาตรา ๖๕ รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนการ
ยุติธรรมให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนและให้เป็นไปด้วยความ
สะดวกรวดเร็ว

มาตรา ๖๖ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม
และการศึกษาขั้นตามความเหมาะสมและความต้องการของประเทศ
และพึงส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมทุกระดับ

ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะสถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ

การศึกษาดูแบบภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐ จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนและโดยทั่วถึงอย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาดูแบบขั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดให้สถานศึกษาดำเนินกิจการได้โดยอิสระภายในขอบเขตตามกฎหมายบัญญัติ รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้และด้อยโอกาสให้ได้รับทุนและปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพ

มาตรา ๖๗ รัฐพึงสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะและวิทยาการต่าง ๆ และพึงส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

มาตรา ๖๘ รัฐพึงรักษา ส่งเสริมและพัฒนาความเสมอภาคของชายและหญิง

มาตรา ๖๙ รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาพลเมืองของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม

มาตรา ๗๐ รัฐพึงส่งเสริมประชาชนให้เข้าใจและเลื่อมใสศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา ๗๑ รัฐพึงส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจ
ทางการคลังแก่ท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดเก็บรายได้
และการบริหารรายได้ เพื่อประโยชน์ในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน

มาตรา ๗๒ รัฐพึงรักษาและส่งเสริมศิลปะและ
วัฒนธรรมของชาติ

มาตรา ๗๓ รัฐพึงส่งเสริมการกีฬา การท่องเที่ยว
และนันทนาการ

มาตรา ๗๔ รัฐพึงบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม ความ
สมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งทดแทน และพึงป้องกันและขจัด
มลพิษ และวางแผนการใช้ดินและน้ำให้เหมาะสม

มาตรา ๗๕ รัฐพึงดำเนินการเพื่อยกระดับคุณภาพและ
มาตรฐานการดำรงชีวิตของบุคคลให้สูงขึ้น

มาตรา ๗๖ รัฐพึงดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์
หรือสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึง และอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประกอบ
เกษตรกรรมโดยการปฏิรูปที่ดิน จัดรูปที่ดินหรือวิธีอื่น

รัฐพึงจัดหาและดูแลการใช้ น้ำของเกษตรกรให้มีเพียงพอ
และเหมาะสมแก่เกษตรกรรม

รัฐพึงส่งเสริมคุ้มครองและรักษามลประโยชน์ของเกษตรกร
ในด้านการผลิตการเก็บรักษาและการจำหน่ายผลผลิต เพื่อไว้

LIRT

เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม และพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ดังกล่าวโดยจัดตั้งเป็นสหกรณ์หรือวิธีอื่น

มาตรา ๓๗ รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนมีบทบาทในทางเศรษฐกิจ

รัฐไม่พึงประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นธุรกิจ หรือเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค

รัฐพึงวางมาตรการให้มีมีการผูกขาดตัดตอน ในทางเศรษฐกิจโดยเอกชนที่มีได้อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ไม่ว่าการผูกขาดตัดต่อนั้นจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา ๓๘ รัฐพึงวางนโยบายประชากรรให้เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม และความเจริญในทางวิทยาศาสตร์

มาตรา ๓๙ รัฐพึงส่งเสริมและช่วยเหลือเอกชนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติ หรือในการช่วยเหลือราชการ หรือปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม หรือเนื่องจากสาธารณภัย

มาตรา ๔๐ รัฐพึงจัดให้มีการสังคมสงเคราะห์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการสังคมสงเคราะห์

LIRT

มาตรา ๘๐ รัฐพึงช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และผู้พิการที่มีสุขภาพ กำลังใจ และความหวังในชีวิต เพื่อสามารถดำรงตนอยู่ได้ตามสมควร

มาตรา ๘๑ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ และพึงคุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็ก และแรงงานหญิง กับจัดระบบแรงงานสัมพันธ์ รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม

มาตรา ๘๓ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานโดยทั่วถึงและพึงให้การรักษายาบาลแก่ผู้ยากไร้โดยไม่คิดมูลค่า และพึงส่งเสริมให้เอกชนที่ส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะทำได้

การป้องกัน และ ขจัดโรคติดต่ออันตราย รัฐจะต้องกระทำให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่าและทันต่อเหตุการณ์

มาตรา ๘๔ รัฐพึงจัดให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับนวนโยบายแห่งรัฐ

หมวด ๖

รัฐสภา

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๘๕ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร
รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติ
แห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๘๖ ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธาน
สภาผู้แทนราษฎรเป็นรองประธานรัฐสภา
ในกรณีที่ไม่มีประธานวุฒิสภา หรือประธานวุฒิสภาไม่อยู่ หรือ
ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ประธานรัฐสภาได้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร
ทำหน้าที่ประธานรัฐสภาแทน

ประธานรัฐสภา มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญและ
ดำเนินกิจการของรัฐสภาในกรณีประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามข้อบังคับ
รองประธานรัฐสภา มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ
และตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย

มาตรา ๘๗ ร่างพระราชบัญญัติ จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้
ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

LIRT

มาตรา ๘๘ ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๘๙ ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย และพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิม ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้น ประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

มาตรา ๙๐ บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันมิได้

มาตรา ๙๑ สมาชิกวุฒิสภา หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ แต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๙๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๑๔ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑) แล้วแต่กรณี และให้ ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิคนั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้คณะ ตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง

มติของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคสอง ต้องมี คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนตุลาการรัฐธรรมนูญทั้งหมด

มาตรา ๙๒ ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรผู้ใดกระทำการ หรือมีพฤติการณ์อันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือมีลักษณะ เป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ หรือเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งใน สามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก เพื่อให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้สมาชิกผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพได้

มติของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร ให้สมาชิกพ้นจาก สมาชิกภาพตามวรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของ

LIRT

จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา

มาตรา ๔๓ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงก็ดี คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงก็ดี ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่ง หรือ ประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่งหรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี

ส่วนที่ ๒

วุฒิสภา

มาตรา ๔๔ วุฒิสภา ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ ความสามารถ ชำนาญในวิชาการ หรืออาชีพต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดินในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสัญชาติไทย โดยกาเนิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ ไม่เป็นสมาชิกหรือ เจ้าหน้าที่ หรือ ที่ปรึกษาของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือ ผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งได้รับเลือกตั้ง และไม่เคยถูกวุฒิสภา หรือ สภาผู้แทนราษฎร มีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตาม

LIRT

มาตรา ๔๒ และไม่เคยถูกคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๔๑

สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนสองร้อยเจ็ดสิบคน

ภายใต้บังคับมาตรา ๔๘ ในกรณีที่มีเหตุการณ์ใด ๆ ทำให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่ถึงสองร้อยเจ็ดสิบคน ให้ถือว่าสมาชิกจำนวนนั้นประกอบเป็นวุฒิสภา

มาตรา ๔๕ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดเวลาคราวละหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง เมื่อครบสามปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งครั้งแรกตามมาตรา ๔๕ ให้สมาชิกวุฒิสภาจำนวนกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดตามมาตรา ๔๕ วรรคสอง ออกจากตำแหน่งโดยวิธีจับสลาก และให้ถือว่าการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพโดยการจับสลากเป็นการออกตามวาระ และพระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกเท่าจำนวนที่ต้องออกไปเข้าแทนที่ เมื่อครบหกปีสมาชิกส่วนที่เหลือจากการจับสลากต้องพ้นจากตำแหน่ง และจะมีการแต่งตั้งสมาชิกจำนวนเท่าที่ต้งออกไปเข้ามาแทนที่ต่อไปทุกสามปี

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะทรงแต่งตั้งผู้ที่จะออกตามวาระ เป็นสมาชิกอีกได้

มาตรา ๔๖ สมาชิกวุฒิสภาต้องไม่รับสัมปทานจากรัฐ หรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ

LIRT

อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม เว้นแต่กรณีที่ได้รับสัมปทาน หรือ เป็นคู่สัญญาอยู่ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๘๗ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระ

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) เสียสัญชาติไทย

(๕) เป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ หรือที่ปรึกษาของ

พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง

(๖) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งได้รับเลือกตั้ง

(๗) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๗ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือ (๑๒)

(๘) กระทำการอื่นต้องห้ามตามมาตรา ๘๖

(๙) วุฒิสภามีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๘๖ หรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๘๑ ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่วุฒิสภาหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติ

(๑๐) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

(๑๑) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

LIRT

มาตรา ๙๘ เมื่อตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๘ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าที่กำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๙๙ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสามร้อยหกสิบคน ซึ่งราษฎรเลือกตั้งตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๐ ในกรณีที่มีเหตุการณ์ใด ๆ ทำให้การเลือกตั้งทั่วไปครั้งใดมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงสามร้อยหกสิบคน ให้ถือว่าสมาชิกจำนวนนั้นประกอบเป็นสภาผู้แทนราษฎร และต้องมีการเลือกตั้งจนครบจำนวนสามร้อยหกสิบคนภายในเก้าสิบวัน และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ได้รับเลือกตั้งเข้ามาอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

มาตรา ๑๐๐ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละจังหวัดจะพึงมีให้คำนวณตาม เกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน โดยเฉลี่ยจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน

LIART

ราษฎรสามร้อยหกสิบคน

จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนตามวรรคหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้น ได้หนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้น เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน

เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดตามวรรคสองแล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่ครบสามร้อยหกสิบคน จังหวัดใดมีเศษที่เหลือจากการคำนวณตามวรรคสองมากที่สุด ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณตามวรรคสองในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนสามร้อยหกสิบคน

มาตรา ๑๐๐ จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน

ในกรณีที่จะแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

LIRT

ได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน

จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

มาตรา ๑๐๒ ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

มาตรา ๑๐๓ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มสิทธิเลือกตั้ง

- (๑) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง และ
- (๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง

มาตรา ๑๐๔ บุคคลผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

- (๑) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

- (๒) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (๔) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

มาตรา ๑๐๕ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา ๑๐๖ หรือพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๐๕ พรรคสอง พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว และ

(๔) มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น

(ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ง) เคยศึกษาเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี การศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

LIRT

มาตรา ๑๐๖ ในการเลือกตั้งทั่วไป พรรคการเมืองที่สมาชิกจะเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๕ (ก) ได้ ต้องเป็นพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบคน และในแต่ละเขตเลือกตั้งที่พรรคการเมืองดังกล่าวส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งให้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งแล้ว พรรคการเมืองนั้นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้นจะถอนการสมัครรับเลือกตั้งมิได้

เมื่อพรรคการเมืองใดได้ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งตามจำนวนตามพรรคหนึ่งแล้ว แม้ภายหลังจะปรากฏว่าจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้นได้ลดลงไปจนไม่ครบจำนวนไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนตามพรรคหนึ่งแล้ว

มาตรา ๑๐๗ บุคคลผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

- (๑) ติดยาเสพติดให้โทษ
- (๒) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
- (๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๘ (๑) (๒) หรือ (๔)
- (๔) เป็นบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้

LIRT

(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๖) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๗) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่าทุจริตต่อหน้าที่

(๘) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๙) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง

(๑๐) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๑๑) เคยถูกวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๒

(๑๒) เคยถูกคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพ เพราะมีกรณีปรากฏหลักฐานน่าเชื่อได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยใช้อำมลสินจ้าง ไม่ว่าจะโดยวิธีใด เพื่อให้ตนได้รับเลือกตั้ง

มาตรา ๑๐๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้อง

(๑) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น

LIART

ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่ง รัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๒) ไม่รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

บทบัญญัติใน (๒) มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญาอยู่ก่อนได้รับเลือกตั้ง

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ หรือเงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของวิสาหกิจ หรือ สภาผู้แทนราษฎร หรือกรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือกรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดินในกรณีที่ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง

มาตรา ๑๐๙ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
หลักเกณฑ์ และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๑๐ อายุของสภาผู้แทนราษฎร มีกำหนดเวลาคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๑๑ เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกา ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๑๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ การยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้น ต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎร จะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

มาตรา ๑๑๓ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เริ่มนับวันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๑๔ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิ้นสุดลงเมื่อ

LIRT

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๕ (๑) (๒) หรือ (๕)

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๗ (๑) (๒) (๓)

(๕) (๓) (๕) (๖) หรือ (๑๒)

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘

(๗) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ

(๘) สภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๒ หรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๑ ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติ

(๙) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิกและไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นที่มีสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๑๐) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

LIRT

(๑๑) ถูกจำกัดโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

มติของพรรคการเมืองตาม (๗) ต้อง เป็นมติของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น และมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนคณะกรรมการบริหาร และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นทั้งหมด

มาตรา ๑๑๕ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือนอกจากมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนภายในเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ในการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่แล้วจากการเลือกตั้งทั่วไป และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนที่นั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

มาตรา ๑๐๖ ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และมีจำนวนมากที่สุดในบรรดา

LIRT

พรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่
ของสภาผู้แทนราษฎรในขณะแต่งตั้ง เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรม
ราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรขอยกเว้นจากตำแหน่งเมื่อ
ขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวาระหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๐
วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลมในกรณีเช่นนี้
พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทน
ตำแหน่งที่ว่าง

ส่วนที่ ๔

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๑๑๗ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย และต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม
ของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๑๑๘ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภา ที่ตนเป็น
สมาชิก ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

"ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติ

หน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย
ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ทุกประการ"

มาตรา ๑๑๙ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสภามี
ประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่ง
พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตามมติของสภา

มาตรา ๑๒๐ ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรง
ตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่ง
จะต้องกระทำทุกสามปี

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่ง
จนถึงอายุของสภาหรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรอง
ประธานสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามวาระหนึ่ง
หรือวาระสอง แล้วแต่กรณี เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา ๑๒๑ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทน
ราษฎร มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตาม
ข้อบังคับ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติ
หน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

LIRT

มาตรา ๑๒๒ เมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๑๒๓ การประชุมวุฒิสภาที่ การประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ดี ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถามตามมาตรา ๑๔๙ วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรจะกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในเรื่องบังคับเป็นอย่างอื่นก็ได้

มาตรา ๑๒๔ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาต เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้ สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๒๕ ในที่ประชุมวุฒิสภาที่ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ดี ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาที่ สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนนย่อมเป็น เอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์ตามวรรคหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมสภาที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์

LIRT

หรือระบบสื่อสารใด ๆ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอก
บริเวณรัฐสภาและการกล่าวถ้อยคำนั้นไม่มีลักษณะ เป็นความคิดทางอาญา
หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น

มาตรา ๑๒๖ เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๕
วรรคหนึ่ง ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุม
ตามข้อบังคับของรัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี
และคุ้มครองไปถึงบุคคล ซึ่งประชาชนในที่ประชุมอนุญาตให้แถลง
ข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมตลอดจนผู้ดำเนินการ
ถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หรือ
ระบบสื่อสารใด ๆ ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้นด้วย

มาตรา ๑๒๗ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเรียกประชุมรัฐสภา เพื่อให้สมาชิกได้มา
ประชุมเป็นครั้งแรก

ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสองสมัย
วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นวันเริ่มสมัย
ประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง ส่วนวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี
ครั้งที่สองของรัฐสภา ให้สภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้กำหนด

ในสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่สองของรัฐสภา วุฒิสภา
และสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาเรื่องอื่นใดไม่ได้ นอกจากการ
พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือการอนุมัติพระราชกำหนด เว้นแต่วุฒิสภา
หรือสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสอง
ในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ให้พิจารณา

เรื่องอื่นโดยนเฉพาะได้

มาตรา ๑๒๘ สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ
 ที่มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้
 ขยายเวลาออกไปก็ได้

การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาเก้าสิบวัน จะ
 กระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๒๙ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา
 ทรงเปิดและปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำรัฐพิธีเปิด
 ประชุมสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งแรกตามมาตรา ๑๒๗ วรรคหนึ่ง
 ด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้พระวิรัชทายาทซึ่งบรรลุนิติ
 ภาวะแล้วหรือผู้ใดผู้หนึ่ง เป็นผู้แทนพระองค์มาทำรัฐพิธีก็ได้

มาตรา ๑๓๐ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ
 พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ
 ก็ได้

มาตรา ๑๓๑ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภานั่นนทรราชวร
 หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของ
 จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้
 นำความกราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียก
 ประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา
ให้ประธานรัฐสภา นำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนอง
พระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๓๒ ภาสได้บังคับมาตรา ๑๓๑ การเรียกประชุม
การขยายเวลาประชุม และ การปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดย
พระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๓๓ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ หรือ คุมขัง
หรือ หมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภา หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการ
สอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้จับ
อนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือ ในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกวุฒิสภา หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก
โดยด่วนและประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

มาตรา ๑๓๔ ในกรณีที่มีการฟ้องร้องสมาชิกวุฒิสภา หรือ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม
ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก
สภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือ เป็นคดีอื่นเกี่ยวกับภททหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการ
ที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

LIRT

การพิจารณาที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งย่อมเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๑๓๕ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุมพนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณีต้องสั่งปล่อยทันทีถ้าประชาชนแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

มาตรา ๑๓๖ ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบจะมีการประชุมวุฒิสภาได้ เว้นแต่เป็นการประชุมที่ให้วุฒิสภากำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๗ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๑๓๗ โดยถือคะแนนเสียงจากจำนวนสมาชิกของวุฒิสภา

มาตรา ๑๓๗ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีการรับรองของนายกรัฐมนตรี

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นไม่น้อยกว่าสี่สิบคนรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าถึง

LIART

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง

- (๑) การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอื่นเกี่ยวกับภาษีหรืออากร
- (๒) การจัดสรร รับ รักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน
- (๓) การจัดตั้งหน่วยงานอันมีผลให้ต้องมีงบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้น
- (๔) การกู้เงิน หรือการค้ำประกันหรือการใช้เงินกู้
- (๕) เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัย

มาตรา ๑๓๘ ร่างพระราชบัญญัติใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ และในชั้นรับหลักการไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงิน แต่สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติมและประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรสั่งระงับการพิจารณาไว้ก่อนและส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรองให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพื่อมิให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

มาตรา ๑๓๙ ร่างพระราชบัญญัติให้:เสนอต่อสภาผู้แทน
ราษฎรก่อน

มาตรา ๑๔๐ ภาสได้บังคับมาตรา ๑๔๖ เมื่อสภาผู้แทน
ราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่:เสนอตามมาตรา ๑๓๙ และลงมติ
เห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อวุฒิสภา
วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่:เสนอนั้นให้เสร็จภายในหกสัปดาห์
แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการเงินต้อง
พิจารณาให้เสร็จภายในสามสัปดาห์ ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้
ขยายเวลาออกไปเป็นการพิเศษ ซึ่งต้องไม่เกินสามสัปดาห์ กำหนด
วันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้ เริ่มนับแต่วันที่ร่าง
พระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่
อยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวิุฒยธรรมนุญตามมาตรา ๑๔๓
ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนด
เวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบใน
ร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการที่สภาผู้แทนราษฎร เสนอร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวด้วย
การเงินไปยังวุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปด้วยว่าร่าง
พระราชบัญญัติที่:เสนอไปนั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการเงิน
ค่าจ้างของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือ เป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่าง
พระราชบัญญัติใด เป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการเงิน ให้ถือว่าร่าง
พระราชบัญญัตินั้นไม่ เป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการเงิน

มาตรา ๑๕๑ หากได้บังคับด้วยมาตรา ๑๕๒ เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๘๘

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อย และเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๘๘ ถ้าเป็นกรณีอื่นให้แต่ละสภาตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภาพนั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกัน เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสองถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๘๘ ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกันอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้และเอกลักษณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๕ และมาตรา ๑๒๖ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรา ๑๒๖

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมและให้นำบัญญัติมาตรา ๑๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๖ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องฮับฮั้งไว้ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๕๑ นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรสำหรับกรณีฮับฮั้งตามมาตรา ๑๕๑ (๒) และนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยสำหรับกรณีการฮับฮั้งตามมาตรา ๑๕๑ (๓) ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติฮับฮั้งร่างเดิม หรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๘๘

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องฮับฮั้งไว้ เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวข้องกับเงินสภาผู้แทนราษฎรอาจยกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าสภาผู้แทนราษฎร ลงมติฮับฮั้งร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาและให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๘๘

มาตรา ๑๘๓ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ
 ติดตามบทบัญญัติมาตรา ๑๘๑ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับ
 หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้

ในกรณีที่วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร เห็นว่าร่าง
 พระราชบัญญัติที่เสนอ หรือสั่งให้พิจารณานั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติ
 ที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ
 ที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรส่ง
 ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าคณะ
 ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่าง
 เดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้
 ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

มาตรา ๑๘๔ ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมี
 การยุบสภาผู้แทนราษฎร บรรดาร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้
 ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อ
 พ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป

มาตรา ๑๘๕ งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็น
 พระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี
 งบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณ
 รายจ่ายในปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๑๕๖ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและ ร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายสภาผู้แทนราษฎรจะต้อง พิจารณาให้เสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาว่าพระราชบัญญัตินั้นไม่เสร็จ ภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้นและให้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ดังกล่าวต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้น มาถึง วุฒิสภาโดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้ และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปตาม มาตรา ๘๘

ถ้าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าววุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ให้ เบาทบญัตติมาตรา ๑๕๖ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย เพิ่มเติมและ ร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการใดมิได้ แต่อาจ แปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายที่มีใช้รายจ่ายตามข้อผูกพัน อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) เงินสงฆ์ขึ้นเงินกู้

(๒) ดอกเบี้ยเงินกู้

(๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

มาตรา ๑๕๗ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้เฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการโอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นนี้ ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายชดใช้ในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายหรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณถัดไป

มาตรา ๑๕๘ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๕๙ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี ในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

การตอบกระทู้ถามตามวรรคหนึ่ง ให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา เว้นแต่เป็นกระทู้ถามของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร หรือเป็นกระทู้ถามที่ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี เห็นว่าเป็นกรณีเร่งด่วน หรือเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเป็นส่วนรวม หรือจะอ้างประโยชน์ให้เกิดแก่การบริหารราชการแผ่นดิน

LIRT

จะกำหนดให้ตอบในที่ประชุมแห่งสภานั้น ๆ ก็ได้

มาตรา ๑๕๐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียนวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นว่านี้ให้กระทำในวันถัดจากวันที่การอภิปรายสิ้นสุด มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

มาตรา ๑๕๑ สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามวรรคหนึ่ง วุฒิสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๕๒ การประชุมวุฒิสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎร และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมแต่ละสภา แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภาหรือสมาชิกของทั้งสองสภาร่วมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภา เท่าที่มีอยู่ร่วมกันแล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับก็ให้ประชุมลับ

มาตรา ๑๕๓ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิก หรือมิได้ เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามที่วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎรมอบหมาย หรือกระทำการใด ๆ ตามที่สภามอบหมายแล้วรายงานต่อสภาตามเวลาที่สภากำหนด คณะกรรมการที่กล่าวนี้อาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือกิจการที่กระทำอยู่นั้นได้

กิจการที่สภาจะมอบหมายให้คณะกรรมการกระทำได้ เป็นกิจการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา และต้องระบุดูโดยชัดแจ้งไว้ในมติของสภาเป็นกรณี ๆ ไป

เอกลักษณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๕ และมาตรา ๑๒๖ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำการหน้าที่ตามมาตรา ๑๒๖

การตั้งกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ

แต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภามุแทนราษฎร
 ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร
 ตามมาตรา ๑๕๕ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วน
 ตามวรรคสี่

มาตรา ๑๕๘ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตรา
 ข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธาน
 สภา รองประธานสภาและกรรมาธิการรองค้ประชุมของคณะกรรมาธิการ
 วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ
 การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิด
 อภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยและกิจการอื่นเพื่อ
 ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๕๙ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่
 ของแต่ละสภาเห็นว่า ข้อบังคับแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก หรือข้อบังคับ
 ของรัฐสภาในเรื่องใดขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้เสนอความเห็นต่อ
 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้
 วินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งไปยังประธานแห่งสภาที่เป็นผู้ตราข้อบังคับนั้นทราบ
 เพื่อดำเนินการต่อไป

ส่วนที่ ๕
การประจักษ์ร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๑๕๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

- (๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๗
- (๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๘
- (๓) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อรับว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๕๒๗ ตามมาตรา ๒๐
- (๔) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๑
- (๕) การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๘๙
- (๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา ๑๒๘
- (๗) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๓๙
- (๘) การร่างข้อบังคับตามมาตรา ๑๔๗
- (๙) การแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๖๕
- (๑๐) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๖๗
- (๑๑) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา ๑๗๗
- (๑๒) การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๗๘

(๑๓) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑

มาตรา ๑๘๓ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้
ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุม
ของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับของวุฒิสภาโดยอนุโลมไปพลางก่อน

มาตรา ๑๘๔ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้นำบท
ที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่ในเรื่องการตั้ง
คณะกรรมการกฤษฎีกา กรรมการกฤษฎีกาที่ตั้งจากผู้ที่ เป็นสมาชิกของแต่ละสภา
จะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

หมวด ๗

คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๘๕ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี
คนหนึ่งและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินสี่สิบแปดคน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี
มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ผู้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๑๘๖ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์

ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

"ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

มาตรา ๑๖๑ รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) คุณสมบัติสำหรับผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๘ (๑)
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- (๓) ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๗ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) หรือ (๘)
- (๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

มาตรา ๑๖๒ รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำมิได้ เว้นแต่เป็นข้าราชการการเมือง

มาตรา ๑๖๓ รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำกร่างใด ๆ ที่มีลักษณะขัดกับการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐมนตรีหรือที่ห้ามไว้มิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงหรือกระทำตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๐๘

LIART

มิได้เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะเป็น
ผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน
บริษัท หรือองค์การใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไรมิได้ด้วย

มาตรา ๑๖๔ รัฐมนตรีพร้อมสมาชิกเข้าประชุมและแถลง
ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภาซึ่งตนมิได้เป็นสมาชิก
แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกลักษณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๔ และมาตรา ๑๖๖ ให้
นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖๕ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการ
แผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ

มาตรา ๑๖๖ ในหาการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรี
ต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่
ได้แถลงไว้ตามมาตรา ๑๖๕ และต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร
ในหน้าที่ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อวุฒิสภาและสภาผู้แทน
ราษฎรในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๖๗ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการ
แผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภา
และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธาน
รัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณี
เช่นว่านี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๖๘ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๐
- (๒) สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๓) คณะรัฐมนตรีลาออก
- (๔) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตาม

มาตรา ๑๖๙

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๖๙ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๖
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก
- (๕) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๐
- (๖) กระทำการอื่นต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๓
- (๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๓๑

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๕๓ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

มาตรา ๑๗๐ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีส่งสัข้อความถึงรัฐมนตรีของรัฐมนตรีใดสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๙ (๒) (๓) (๕) หรือ (๖) หรือไม่ จะขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๑ วรรคสามและมาตรา ๕๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

LIART

มาตรา ๑๗๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

มาตรา ๑๗๒ ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับ ดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอกการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภามีมติไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้อง

ตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกมีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ท้าวพิจารณาพระราชกำหนดของวุฒิสภาและของสภาผู้แทนราษฎรในกรณียืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

มาตรา ๑๓๓ ก่อนที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใดตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสาม สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความคิดเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

LIRT

เมื่อประธานวุฒิสภา หรือ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้รับ
ความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวาระหนึ่งแล้ว
ให้การพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อน จนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัย
ของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญตามวาระหนึ่ง

ในกรณีที่คณะกรรมการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดใด
ไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วาระหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับ
มาแต่ต้น

ถ้าวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญว่า พระราชกำหนดใด
ไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วาระหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า
สองในสามของจำนวนตุลาการรัฐธรรมนูญทั้งหมด

มาตรา ๑๗๘ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้องมี
กฎหมายเกี่ยวกับราชการทหาร หรือ เงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการ
พิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์
จะทรงตราพระราชกำหนดให้ไว้บังคับเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวาระหนึ่ง จะต้องนำเสนอต่อสภา
ผู้แทนราษฎรภายในสามวัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๗๒ มาไว้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๑๗๖ พระมหากษัตริย์ ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ

LIRT

ในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎัยการศึกษา ตามลักษณะและวิธีการ ตามกฎหมายว่าด้วยกฎัยการศึกษา

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎัยการศึกษาเฉพาะ แห่งเป็นการรีบด่วนเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วย กฎัยการศึกษา

มาตรา ๑๓๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อย กว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทน ราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบ ตามวรรคหนึ่ง และการลงมติให้เป็นไปตามวรรคสอง

มาตรา ๑๓๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานา ประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขต อำนาจอแห่งรัฐหรือจะต้องออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๓๙ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๑๘๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๘๑ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่าพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๘๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๘๑ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษ และการออกจากราชการของข้าราชการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๘๓ ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๑๘๔ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นขององคมนตรี ประธานและรองประธานวุฒิสภา ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๘๕ บทกฎหมาย พระราชโองการ และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๘

ศาล

มาตรา ๑๘๖ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๑๘๗ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๘๘ การตั้งศาลชั้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้

มาตรา ๑๘๙ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะจะกระทำมิได้

มาตรา ๑๙๐ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๑๔๑ ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการ
การเมืองมิได้

มาตรา ๑๔๒ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้
ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง
ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ผู้พิพากษาต้องถวายสัตย์
ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำที่คณะกรรมการตุลาการตามกฎหมาย
ว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการกำหนด

มาตรา ๑๔๓ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาใน
ศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะ
กรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ
ก่อนแล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษ
ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการ
ตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

มาตรา ๑๔๔ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี
ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง
ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๔๕ ในกรณีที่มมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่
ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่น หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน ให้
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

LIRT

หมวด ๕
การปกครองท้องถิ่น

มาตรา ๑๔๖ การจัดการปกครองท้องถิ่นต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การควบคุมหรือกำกับดูแลการปกครองท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็น เพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศ เป็นส่วนรวม

มาตรา ๑๔๗ การจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่น ให้มีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือมีรูปแบบอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๔๘ สมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งสมาชิกจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่จำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องมีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

มาตรา ๑๔๙ คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือ

LIRT

ผู้บริหารท้องถิ่นจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่ทำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หมวด ๑๐

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๓๐๐ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วย ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด และผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ หรือสาขาวิชาศาสตร์อีกหกคนซึ่งวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งสภาละสามคน

ประธานรัฐสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ประกอบด้วยประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา และอัยการสูงสุด

มาตรา ๓๐๑ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้

มาตรา ๓๐๒ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี แต่อาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้

LIRT

ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระต้องปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่

มาตรา ๓๐๓ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งวุฒิสภาหรือสภามุแทนราษฎรแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๐๑
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา ๓๐๔ ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งวุฒิสภาหรือสภามุแทนราษฎรแต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้วุฒิสภาหรือสภามุแทนราษฎรแล้วแต่กรณี แต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญสำหรับตำแหน่งที่ว่างลงภายในสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุมในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

มาตรา ๓๐๕ เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๘๘

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภา หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราชั้นใดไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือ ประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้น ไปยังคณะกรรมการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยแล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือ ตราชั้นใดไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย แล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภา และ ประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ ในระหว่างที่คณะกรรมการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้ นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการ เพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ถ้าคณะกรรมการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราชั้นใดไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

มาตรา ๒๐๖ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้ง โดยศาลเห็นว่า มีเหตุผลอันสมควรว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๘ และยังไม่มีการวินิจฉัย

LIRT

ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็น เช่นว่านั้นตามทางการให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอื่นถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๓๐๗ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรี รัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติว่ากรณีมีปัญหาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี ส่งเรื่องให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

มาตรา ๓๐๘ การประชุมคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต้องมีตุลาการรัฐธรรมนูญมาประชุมไม่น้อยกว่าห้าคนจึงจะเป็นองค์ประชุม
มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๓๐๙ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ถือเป็นเด็ดขาดและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๑๐ วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยกรณินั้น

หมวด ๑๑

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๑๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จะกระทำ
ได้ก็แต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ติขอนแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือ
จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวน
สมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกวุฒิสภา
และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวน
สมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จะเสนอหรือร่วม เสนอผู้ตติงกล่าวได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดมีมติให้ เสนอได้

(๒) ผู้ติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณา เป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ
ให้ใช้วิธี เรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียง
เห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณา
เรียงลำดับมาตราให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้
สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

LIRT

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามสิ้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๘ และมาตรา ๘๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๐๒ นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๐๘ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๘ ทำหน้าที่รัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แต่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะเสนอร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๓๗ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา ๒๐๑ ตั้งกระทู้ถามตามมาตรา ๑๕๙ หรือเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๐ หรือมาตรา ๑๕๑ ไม่ได้

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๖ และมาตรา ๑๐๘ มาใช้บังคับแก่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๒๐๓ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๕ มาตรา

LIRT

๑๒๖ มาตรา ๑๓๓ มาตรา ๑๓๔ และมาตรา ๑๓๕ มาใช้บังคับแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๒ ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๒๑๘ ให้คณะองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นคณะองคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๑๙ ให้คณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๖ และมาตรา ๑๒๓ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีตามมาตรา

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๘ แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘๓ และมาตรา ๑๙๑ มาใช้บังคับแก่ข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองอยู่ก่อนวันที่คณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา ๒๑๖ เมื่อใช้รัฐธรรมนูญแล้ว ให้บทบัญญัติมาตรา ๙ ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๔๙๘ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๒๑๗ และให้บทบัญญัติ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๓ ของธรรมนูญการปกครอง

LIRT

ราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๘ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่า คณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา ๓๑๗ ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๕ จำนวนตาม มาตรา ๙๕ วรคสองเป็นสมาชิกวุฒิสภาในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๓๑๘

ให้ประธานสภาปรึกษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติเป็นผู้นามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่ง ให้สมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งมีวาระอยู่ในตำแหน่งสี่ปี และในระหว่างเวลาดังกล่าวให้นำมาตรา ๙๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๑๘ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยสี่สิบวัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๓๑๙ ในวาระเริ่มแรกเมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้แล้ว นอกจากกรณีที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๖ การดำเนินการดังต่อไปนี้ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาด้วย

(๑) การเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามมาตรา ๑๕๙

(๒) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย

LIART

(ค) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๐

(ด) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรี

แจ้งว่า เป็นร่างพระราชบัญญัติสำคัญอื่น เกี่ยวกับความมั่นคงของ
ราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ หรือเศรษฐกิจของประเทศและประชาชน
รัฐสภาเห็นชอบด้วย

(๕) การพิจารณาพระราชกำหนดตามมาตรา ๑๗๑
มาตรา ๑๗๓ และมาตรา ๑๗๔

การเลือกตั้งตาม (๑) ให้สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรเสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควร เป็นนายก รัฐมนตรีต่อที่ประชุม
โดยมีสมาชิกรับรองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ทั้งนี้ โดยไม่มีการอภิปราย ถ้ามีการ
เสนอชื่อผู้ใด เพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือกตั้ง ถ้ามีการ
เสนอชื่อหลายชื่อ ก็ให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งโดยการเขียนชื่อบน
แผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ใส่ลงในภาชนะที่จัดไว้เพื่อการนั้น
ในการออกเสียงลงคะแนนให้ เรียกสมาชิกตามลำดับอักษรชื่อให้ออก
เสียงลงคะแนนเป็นรายคน ในการตรวจนับคะแนน ให้ประชาชนในที่
ประชุมเชิญสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าคน เป็นผู้ตรวจนับ ผู้ใดคะแนนสูงสุด
เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งถ้าได้คะแนนสูงสุดเท่ากับหลายชื่อ ให้เลือกตั้งใหม่
เฉพาะชื่อที่ได้คะแนนเท่ากัน แต่ถ้าคะแนนสูงสุดเท่ากันอีก ให้ประชาชน
ในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาดเมื่อได้เลือกตั้ง
ผู้ใดแล้ว ให้ประชาชนรัฐสภานำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อ
พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

ทั้งนี้ โดยให้สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเช่นเดียวกับสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรแต่จะเข้าชื่อหรือร่วมเข้าชื่อในการขอเปิดอภิปรายทั่วไป

LIRT

ตามมาตรา ๑๕๐ ไม่ได้ และคำว่า สภาผู้แทนราษฎร หรือ วุฒิสภาที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๕๖ มาตรา ๑๕๗ วรรคสอง และ วรรคสาม มาตรา ๑๗๒ มาตรา ๑๗๓ และ มาตรา ๑๗๔ ให้หมายถึง รัฐสภา

มาตรา ๒๒๐ ในวาระเริ่มแรกให้วุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร ดำเนินการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๐ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันเปิดสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๘

มาตรา ๒๒๑ เมื่อครบกำหนดสี่ปี นับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๒๑๗ แล้วให้บทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ และ มาตรา ๒๑๙ เป็นอันยกเลิก

มาตรา ๒๒๒ บรรดาประกาศ หรือ คำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ กฎหมายที่มีผลเป็นการแก้ไขหรือเพิ่มเติมประกาศ หรือ คำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ที่ออกใช้บังคับก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือ คำสั่งของนายกรัฐมนตรี หรือ ประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจ ตามมาตรา ๒๑ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๘ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะให้มีผลใช้บังคับในทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือ ทางตุลาการ บรรดาที่ซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่จนถึงวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้มีผลใช้บังคับได้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป และถ้าประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว

LIRT

มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติหรือในทางตุลาการ การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ การตราพระราชบัญญัติตามมาตรา^{นี้}ไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานของบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งได้กระทำไปตามประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว และให้บุคคลหรือคณะบุคคลนั้นได้รับความคุ้มครองผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องในทางใดมิได้

มาตรา ๒๒๓ ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้การกระทำใดต้องได้รับความยินยอมหรือเห็นชอบของรัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร เมื่อการนั้นได้รับความยินยอมหรือเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๘ หรือตามมาตรา ๒๑๖ ของรัฐธรรมนูญ^{นี้}แล้ว ให้ถือว่ารัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี ได้ให้ความยินยอมหรือเห็นชอบตามกฎหมายนั้นแล้ว

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

นายพินิต อารยะศิริ (รองเลขาธิการรัฐสภา ปฏิบัติหน้าที่แทนเลขาธิการรัฐสภา) : ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คำปรารภ หมวด ๑ บททั่วไป

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อาจารย์ธรรมณูฯ ครับ

นายธรรมณู ลัดพลี : ขอบพระคุณครับท่านประธานที่เคารพ ในคำปรารภที่มีข้อความอยู่ที่กระผมนึกว่าอาจจะได้รับการปรับปรุงให้ได้มาตรฐานก็จะเป็นการที่สมบูรณ์ถูกต้อง คือข้อความว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใช้ช้อย่างนี้มาตั้งแต่ประมาณ ๖-๗ แห่ง แต่ว่าในหน้าที่ ๑ คำปรารภหมายความว่าพูดถึงจากหน้า ๑ จนถึงหน้าสุดท้ายใช้ใหม่ครับ ไม่ได้เดินไปที่ละหน้าใช้ใหม่ครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เริ่มคำปรารภทั้งหมดเลยครับ เอาหน้า ๑ หน้า ๒ หน้า ๓ อาจารย์ตัดใจหน้าไหนครับ

นายธรรมณู ลัดพลี : หน้า ๒ ครับ คือโยงไปถึงหน้า ๑ ที่มีข้อความที่กระผมกราบเรียนไปแล้วว่าตามมาตรฐานก็ใช้คำว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นั้น

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : หน้า ๒ บรรทัดที่เท่าไรจากข้างบน

นายธรรมณู ลัดพลี : บรรทัดที่ ๑๔ ครับ คืออันนี้ตกไปเท่านั้นเองผมว่า ความศรัทธาของประชาชนชาวไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันนี้กลายเป็นเหมือนกับว่าจะเป็นการใจความเป็นอย่างอื่นไป เพราะที่แล้วมา มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่อันนี้ ความศรัทธาของประชาชนชาวไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็อาจจะทำให้เขา

LIRT

ไปว่าประชาชนมีศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยที่ไม่มีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข เพราะฉะนั้นน่าจะเต็มใจให้ครบให้เหมือนกับที่แล้ว มาที่ใช้มาประมาณ ๕-๖ แห่งชี้เป็นว่า ระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทุกแห่ง นอกจากตรงนี้ที่เดิยวเท่านั้นที่ ตกคำว่า ทรงเป็นประมุข ไป คือ มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผมอยากจะกราบเรียนขอความกรุณาท่านกรรมาธิการถ้าไม่ขัดข้อง อยากรจะเต็มให้เหมือนกับข้อความอื่นที่ใช้มาโดยตลอด

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านกรรมาธิการครับ นายโอสถ โกศิน (ประธานคณะกรรมาธิการ) : ท่าน ประชานที่เคารพ ขอขอบคุณที่ท่านสมาชิกทั้งนี้ แต่กรรมาธิการเห็นว่า ในตอนต้นได้เข้ามาหลายครั้งหลายหนแล้วว่า เป็นประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข และในตัวมาตราเองก็ย้ายอยู่แล้ว ฉะนั้น การใช้คำซ้ำมากเกินไปเกรงว่าความไพเราะจะหมดไป เพราะฉะนั้น ขอความกรุณาอื่นตามว่างเต็ม ขอขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อาจารย์ชวรมนุษย์ ครับขออีกทีเดียวนะครับ

นายชวรมนุษย์ ลัดพลี : ขอขอบคุณครับ คือนี้นะครับ จากทางด้านหน้านั้นแล้วจะว่าเข้าในเรื่องนี้ ผมว่าคงไม่เสียหายครับ เป็นรากฐานที่สำคัญที่สุด เป็นเรื่องที่ประเทศไทยเราอยู่ได้ก็เพราะนี้ เท่านั้นเอง เรามีระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อันนี้คงไม่ต่างกันในด้าน หลักการหรือเนื้อหา

นายชวรมนุษย์ ลัดพลี : ครับ กระผมพุดถึงมาตรฐาน

LIART

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เพราะฉะนั้นในหน้า ๑ นี้ ที่กรรมการอธิบายในบรรทัดที่ ๖ นั้นจากท้ายก็มีแล้ว ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพราะฉะนั้นในหน้า ๓ ในความไพเราะของภาษา เขาก็ไม่มีอันนี้

นายธรรมนุญ ลัดพลี : มีครับ คือกระผมอยากจะแย้งประธานคณะกรรมการที่บอกว่า เมื่อมีมาแล้วแต่แรกก็ไม่ต้องมีอีก ซึ่งความจริงก็ไม่ใช่จริงครับ เพราะว่าหลังจากที่คณะกรรมการเขียนแล้วข้างล่างในหน้า ๓ จากบรรทัดที่ ๗ มีซ้ำอีก เพราะฉะนั้นข้างหน้ามีซ้ำข้างหลังก็มีซ้ำ ตรงกลางบอกไม่มีซ้ำเพราะมีมากแล้วผมว่าไม่สมควร

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ก็มีเหตุผล ของอาจารย์นอกจากหน้า ๓ ในคำปรารภนี้ อาจารย์มีอะไรอีกไหมครับ

นายธรรมนุญ ลัดพลี : ในเรื่องของคำว่า ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ก็มีตรงนี้เท่านั้นเอง และที่กระผมเป็นห่วง คือห่วงในใจความ อาจจะทำให้เข้าใจผิดว่าความศรัทธาของประชาชนชาวไทยนี้ มีเฉพาะการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจจะมีพระมหากษัตริย์ก็ได้ไม่มีก็ได้

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เด็ดๆ เราจะมีเนื้อหาที่จะต้องพูดกันอีกมาก สำหรับคำปรารภนี้

นายธรรมนุญ ลัดพลี : เพราะฉะนั้นกระผมอยากจะขอเติมตรงนี้ครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : กรรมการไม่ยอมอาจารย์คิดว่าพอแค่นี้ได้ไหมครับ

นายธรรมณู ลัดพลี : ก็เขาไม่ยอม โดยบอกว่ามี
ข้างหน้าแล้วก็ไม่ควรจะมีอีก ที่ข้างหลังก็ยังมีอีก อย่างที่กระผม
กราบเรียน บรรทัดที่ ๗ ขึ้นมานี้

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เอาละครับ อาจารย์
ครับ ผมเข้าใจเหตุผลของอาจารย์ จะผ่านไปหรือว่าจะให้ลงมติครับ

นายธรรมณู ลัดพลี : กระผมอยากจะให้ลงมติไว้เป็น
หลักฐานว่ากระผมได้ท้วงตรงนี้ที่ว่า ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณทรงเป็น
ประมุข เพราะมีข้อความข้างล่างต่อไปในบรรทัดที่ ๘ ก็มีอีกครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านผู้ใดเห็นด้วย
กับกรรมาธิการโปรดยกมือขึ้นครับ

(มีสมาชิกยกมือเป็นส่วนใหญ่)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านผู้ใดเห็นด้วยกับ
อาจารย์ธรรมณูฯ โปรดยกมือขึ้นครับ

(มีสมาชิกยกมือเป็นส่วน้อย)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เห็นด้วยกับกรรมาธิการ
ต่อไปครับ เเลขาธิการ

นายไพฑิษฏ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : หมวด ๑
บททั่วไป มาตรา ๑

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : มาตรา ๑ เชิญครับ

นายธรรมณู ลัดพลี : ประทานโทษครับ กระผมขอใน
หน้า ๓ ตอนสุดท้ายหนึ่งข้อหนึ่ง คือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องราชาศัพท์ คือ
ตอนแรกที่ใช้กันมาก็ใช้พระราชบัญญัติฯ เรื่อย โดยเฉพาะที่อ้างถึง
ของสมเด็จพระบรมปิตุลาภิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทร
มหาพระชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ใช้พระราชบัญญัติฯ แม้แต่

LIRT

ในหน้า ๒ วรรคสาม การพิจารณาทุกชั้นตอนจะยึดถือพระวาทษปถิธานของสมเด็จพระบรมปิตุลาชิวราช และนี่ก็ใช้พระราชปถิธาน แต่ในตอนสุดท้าย ข้อความสุดท้ายเลยของคำปรารภ มีว่า สมเด็จพระบรมราชปถิธานปรารภนาจทุกประการเทอญ คือพระราชปถิธานก็เป็นราชาศัพท์ใช้สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงแล้ว คือ พระมหากษัตริย์แล้วเหมือนอย่างข้างหน้านั้น พระบรมปิตุลาชิวราช ก็ใช้พระราชปถิธาน เพราะฉะนั้นจะ บรม เข้าไป ก็จะดูมากไปนิดหนึ่ง ผมก็ได้รับคำชี้แจงมาเหมือนกันก็เลยอยากจะขอความกรุณาตัดออกได้ไหมครับ เป็นพระราชปถิธาน ตรงกับข้างหน้าที่ให้ความมา ย่างมา

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อาจารย์ธรรมนุญฯ
ขอตัดคำว่า บรม ออก

นายธรรมนุญ ลัดพลี : เพราะว่าสอดคล้องกับข้างหน้า
เป็นพระราชปถิธานของสมเด็จพระบรมปิตุลาชิวราช

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ขอกรรมาธิการชี้แจง

นายโอสถ โกสิน : (ประธานคณะกรรมาธิการ) :
ท่านประธานที่เคารพคำปรารภที่ใส่คำว่า พระบรม แสดงความยกย่อง
เชิดชูพระมหากษัตริย์ให้ยิ่งขึ้น บรม เป็นยิ่งใหญ่ เพราะฉะนั้น
ขอความกรุณาอย่าลดพระราชปถิธาน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อาจารย์ธรรมนุญฯ
ครับ

นายธรรมนุญ ลัดพลี : ท่านประธานที่เคารพ ผมเอง
ก็ไม่อยากจะรบกวนเวลาอันมีค่าของรัฐสภาแห่งนี้ แต่ว่าจำเป็น
เพราะว่าข้างหน้าในหน้า ๒ ท่านกรรณายานดู ในวรรคสามข้างล่าง
การพิจารณาทุกชั้นตอนได้ยึดถือพระราชปถิธานของสมเด็จพระบรม

LIRT

ปิตุลาภิราช เพราะฉะนั้นอันนี้พระราชปณิธานของใคร ของสมเด็จพระบรมปิตุลาภิราช ก็มีพระองค์เดียวคือพระองค์นี้ และคอนท้านั้น ก็ควรจะสอดคล้องกัน เพื่อให้สมดังพระราชปณิธาน คือของพระบาทสมเด็จพระบรมปิตุลาภิราชนั่นเอง นั้นขนาดเรียกว่า เป็นที่เคารพนับถือสูงสุด และพระบรมปิตุลาภิราชยังใช้พระราชปณิธานเพราะฉะนั้น เราไม่ได้เอ่ยถึงพระมหากษัตริย์พระองค์อื่น ก็พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้นั่นเอง เพราะฉะนั้นไม่น่าจะให้เขียนไปอย่างอื่น ไม่ได้เกี่ยวกับอะไร น่าจะพระราชปณิธานของพระองค์ท่าน เหมือนกัน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เอาละครับท่านอาจารย์ เห็นว่าควรจะเติมคำว่า บรม

นายธรรมนูญ ลัดพลี : ไม่ควรเติมครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ไม่ควรมีคำว่า บรม ติดออก

นายธรรมนูญ ลัดพลี : ครับ ควรจะเหมือนข้างหน้าที่ใช้ มาแต่เดิม

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ตกลงครับ โดยเหตุผล ที่ได้แสดงมาแล้ว คุณสภาราญ ครับ

นายสภาราญ ถาวรชูสม์ : กราบเรียนท่านประธานที่เคารพ กระผมนายสภาราญ ถาวรชูสม์ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ กระผมอ่านคู่คำปรารภ หน้า ๒ ย่อหน้าที่ ๓ ที่พูดว่าการพิจารณาทุกชั้นตอน แล้วก็ย่อนหน้าที่ ๓ บอกว่า เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณา เลขอ่านดูไม่ทราบว่ามีใครพิจารณา แล้วทำไม่ถ้าพิจารณาทุกชั้นตอนแล้วทำไมต้องสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะต้องพิจารณาอีก กระผม

LIRT

ธนาจะขอความกรุณาเติมย่อหน้าที่ ๒ เป็นว่า การพิจารณาร่าง
ทุกขั้นตอน น่าจะเป็นอย่างนั้นมากกว่า กระผมกราบเรียนเพื่อประกอบ
การพิจารณาก็แล้วกัน แล้วแต่กรรมาธิการครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : กรรมาธิการครับ

นายโอสถ โกศล (ประธานคณะกรรมการ) :
ท่านประธานที่เคารพ การพิจารณาเป็นการพิจารณาอย่างอื่นไม่ได้
นอกจากการพิจารณารัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นคณะกรรมการไม่เห็น
จำเป็นที่จะต้องแก้ไข ขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เป็นการแสดงความคิดเห็น
เห็นก็จะบันทึกเอาไว้ในที่ประชุมนี้ ค่าปรารภมีท่านผู้ใดอีกไหมครับ

(ไม่มีสมาชิกอภิปราย)

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ไม่มี ผ่านไปนะครับ
เลขาธิการ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒกุล (เลขาธิการรัฐสภา) : หมวด
๒ บททั่วไป มาตรา ๑ มาตรา ๒

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : คุณวิชัย ครับเชิญ

นายวิชัย โสสุวรรณจินดา : ท่านประธานครับ ผม วิชัย
โสสุวรรณจินดา กระผมขอขอบพระคุณท่านประธานที่ให้โอกาสผม
แสดงความเห็นในมาตรา ๒ ซึ่งมาตรา ๒ นี้ ความจริงเป็นข้อความที่
คล้ายกับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๒๑ แต่ว่ามีเพิ่มเข้ามาคำหนึ่ง คือ
คำว่า ทรงเป็นประมุข ซึ่งทำให้รูปประโยคนั้นค่อนข้างจะเปลี่ยนไป
จากที่เคย ซึ่งผมได้ปรึกษากับนักอักษรศาสตร์และนักภาษาศาสตร์
หลายท่าน ท่านได้บอกให้ทราบว่า เวลาที่เขียนไม่ว่าจะเป็นประโยค
อะไรก็ตามจะต้องประกอบด้วยประธาน กิริยา กรรม ของประโยค

LIRT

แต่ว่าในประเทศไทยนี้จะมีกวีชาอยู่ ๒ กวีชา คือ กวีชาอันหนึ่ง คำว่า
มีพระมหากษัตริย์ กับกวีชาอีกอันหนึ่งคือ ทรงเป็นประมุข ซึ่งจะทำให้
ความทางด้านภาษานั้นเปลี่ยนไปจากหลักการที่มีอยู่ เพราะฉะนั้นผม
ขอให้คณะกรรมการ โปรดพิจารณาว่าข้อความที่เคຍร่างมาใน
รัฐธรรมนูญทุกฉบับเราใช้คำแต่เพียงว่าประเทศไทยมีการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไม่ต้องมีคำว่า ทรง
เพราะฉะนั้นถ้าเราใส่คำว่า ทรง ไปซึ่งจะทำให้ประโยคนั้นค่อนข้าง
จะผิดหลักการทางด้านภาษา ก็ขอเสนอให้โปรดพิจารณาครับ ถ้าจะตัด
คำว่า ทรง ออก ใช้หลักการเดียวกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับเก่า ๆ
ที่เราใช้ผ่านมาก็จะเป็นหลักการที่ถูกต้องตามหลักด้านภาษาศาสตร์
ขอขอบพระคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านกรรมาธิการครับ

นายโอสถ โกศิน (ประธานคณะกรรมการ) :

ท่านประธานที่เคารพที่เดิมคำว่า ทรง เป็นราชาศัพท์ซึ่งถูกต้อง
ตามหลักภาษา กรรมาธิการได้หารือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องภาษามาแล้ว
ขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อันนี้คงผ่านไปได้ครับ
ว่าได้หารือกันมาแล้วทั้งคืน ต่อไปครับ มาตรา ๓

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา
๓ มาตรา ๔ มาตรา ๕ หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ มาตรา ๖

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านประธานกรรมาธิการ
ครับ เชิญครับ

นายโอสถ โกศิน (ประธานคณะกรรมการ) :

ท่านประธานที่เคารพ มาตรากรรมาธิการขอความกรุณาเดิมคำว่า

LIRT

องค์ ไว้ข้างหน้า อำนาจ องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ซึ่งให้หมายความถึง พระองค์โดยเฉพาะ ถ้าเขียนว่า พระมหากษัตริย์ เกรงจะเป็นการตีความว่าเป็นตำแหน่งของท่าน เพราะฉะนั้นข้อความกรุณาเติมคำเดียวครับ องค์

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : มาตรา ๖ เติมคำว่า องค์ ไว้ข้างหน้าไม่มีขัดข้องนะครับ เชิญอาจารย์สมภพ ครับ

นายสมภพ โหตระกิตย์ : ท่านประธานที่เคารพ กระผมลุกขึ้นมาเพื่อมาขอขอบคุณท่านประธานคณะกรรมการ เพราะประเด็นของการตัดคำว่า องค์ ไปตอนต้นนั้น ผมได้ทักท้วง และท่านประธานฯ ก็ยืนยันว่า พังงตัด และได้มีการลงมติ ก็เป็นไปตามที่ท่านประธานฯ ประสงค์ คือ ตัดคำว่า องค์ ออกไป บัดนี้ท่านประธานฯ กลับใจเติมคำว่า องค์ ขึ้นมา กระผมไม่ทราบด้วยเหตุผลว่าเพราะอะไรถึงได้กลับใจได้ เมื่อเปรียบตัวเองเหมือนจิ้งจกร้องทัก ท่านก็ยังยืนยันแต่ท่านอาจจะไปเจอตุ๊กแกตัวใหญ่ร้องทักท่านก็เลยยอม กระผมขอขอบคุณ ที่ขอบคุณนั้นเพื่อประโยชน์ของท่านอาจารย์มหาวิทยาลัย ท่านจะได้สอนอธิบาสรัฐธรรมนูญด้วยความสะดวกใจ เมื่อมีคำว่า องค์ เพิ่มขึ้นแล้ว

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เชิญท่านประธานกรรมการ ครับ

นายอิสล โภคิน : (ประธานคณะกรรมการ) : ท่านประธานที่เคารพครับ ท่านสมาชิกที่เคารพของผม คงจะลืมไปว่าหลังจากนั้นแล้วผมไปเรียนหาหรือท่านอีกครั้งหนึ่ง และผมเห็นด้วยกับที่ท่านกรุณาทักท้วง แล้วก็นำเอาพระราชหัตถเลขาของท่านรัชกาลที่ ๗

ตอนสละราชสมบัติมาพิจารณาประกอบแล้ว ก็เห็นว่าคำที่ท่านเห็นว่า
ควรมี องค์ ถูกต้องอย่างยิ่ง ฉะนั้นผมขอกราบขอบพระคุณท่านไว้ ณ
นี้ด้วย ขอขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เห็นไหมมีประโยชน์
ทั้งนั้นแหละครับ ที่แสดงความเห็นไว้ ต่อไปมาตรา ๗ อาจารย์ธรรมนุกูญ
อีกแล้วหรือ เชิญครับ

นายธรรมนุกูญ ดัดพลี : ขอบพระคุณครับท่านประธาน
ที่เคารพ ผม ธรรมนุกูญ ดัดพลี ก่อนอื่นผมขอสนับสนุนที่ท่านประธาน
กรรมาธิการท่านได้เติมคำว่า องค์ ลงไป เพราะว่าได้มีการพูดกันอยู่
เมื่อไม่นานมานี้เหมือนกัน เรื่อง สถาบันพระมหากษัตริย์

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : สำหรับคราวนี้
อย่าอภิปรายเลยครับ

นายธรรมนุกูญ ดัดพลี : ที่ผมจะพูดถึงต่อไปด้วย
ที่ผมขอเติมนะครับต่อเนืองกับอันนี้ คือ หมายความว่า นอกจากสถาบัน
แล้ว ผมหมายถึงเฉพาะพระองค์เลย ที่อยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพ
สักการะ ฉะนั้นเนื่องจากอันนี้กระผมเห็นว่าคำปรารภได้มีการเขียน
เติมมาในเรื่องการเกิดทุนพระมหากษัตริย์ เป็นประมุขและมิ่งขวัญของ
ปวงชน เป็นหลักกิตติคุณหนึ่งของรัฐธรรมนุกูญฉบับนี้ คือมีการเกิดทุน
พระมหากษัตริย์ ซึ่งในที่นั้นเติมผมขอเติมคำว่า อันเป็นที่เกิดทุน
เคารพสักการะแต่ตอนนั้นกรรมาธิการขอไม่เติมลงไปเพราะว่าเคารพ
สักการะนั้นจะพอแล้ว

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อาจารย์ครับ เรากำลัง
คอยมาตราที่สำคัญอยู่นะครับ คำปรารภผ่านแล้ว อาจารย์ขอความ
ร่วมมืออันนี้ครับ

นายธรรมนุญ ลัดพลี : อันนี้ก็สำคัญมากครับ เพราะเป็นสถาบันพระมหากษัตริย์

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : สำคัญของอาจารย์ แต่ขอฟังที่ประชุมด้วยนะครับ

นายธรรมนุญ ลัดพลี : ครับ ขอเติมคำว่า เกิดทุน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เอาละครับ ผ่านไปมาตรา ๗ ครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านประธานกรรมาธิการ

นายโอสถ โกศิน (ประธานคณะกรรมการ) : ท่านประธานที่เคารพสำหรับมาตรา ๒๐ นี้ กรรมาธิการขอความกรุณาเติมถ้อยคำตอนท้ายของวรรคสองในประโยคถ้อยคำที่ว่า แล้วประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นประโยคใหม่ดังนี้ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาลแล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ ซึ่งถ้าจะอ่านข้อความที่ปรับปรุงแล้ว วรรคสองจะอ่านว่าดังนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๕๖๗ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดทำร่างกฎหมายเพื่อรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อรบาลเดิมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระราชวินิจฉัยเมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรี

LIRT

ดำเนินการแจ้งให้ประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสกาลงนามจับสนองพระบรมราชโองการและเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้
ขอขอบคุณครับ

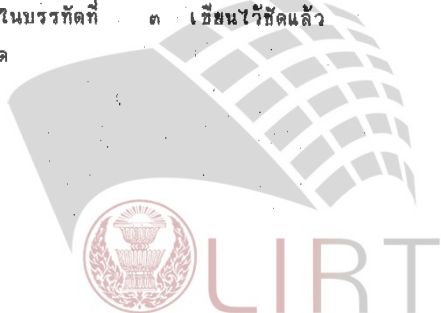
ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เชิญอาจารย์ธรรมบุญฯ

นายธรรมบุญ ลัดพลี : ขอบพระคุณท่านประธานที่เคารพ ผม ธรรมบุญ ลัดพลี ผมเห็นด้วยในการที่ขอเดิม แต่ในเวลาเดียวกันคือตามรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน มาตรา ๖ พุทธlingสภา ให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นในบรรทัดที่ ๘ จากข้างบนลงมาก็มีข้อความว่า ให้คณะกรรมาธิการร่างกฎหมายเพื่อชวบาลแก้ไขเพิ่มเติม กระผมขอความกรุณาเดิมให้สมบูรณ์เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินได้หรือไม่ในเรื่องนั้น คือ ให้องคมนตรีจัดทำร่างกฎหมายเพื่อชวบาล เช่นเดียวกับที่ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อพิจารณา จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ มี ทำ อีกอันหนึ่งอันนี้จัดทำร่างกฎหมายเพื่อชวบาลไม่ใช่จัดทำมา จัดอะไรมา จะกลายเป็นหามาก็ได้ คือไม่ได้ทำขึ้นด้วยตัวเอง ถ้าจัดมา และน่าจะจัดทำแบบเดียวกับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน มาตรา ๖ จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ขอขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านกรรมาธิการ

นายโอสถ โภคิน (ประธานคณะกรรมาธิการ) :

ท่านประธานที่เคารพกระผมกราบเรียนอย่างนี้ไม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับกฎหมายเพื่อชวบาล อย่างที่ท่านสมาชิกเมื่อครู่นี้พูดถึงท่านว่าเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ความจริงในบรรทัดที่ ๓ เขียนไว้ชัดเจนแล้วจัดร่าง นี้ชัดเจน ทำ กับ ร่าง จัด

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อาจารย์ชวธรรมนุญา
 นายชวธรรมนุญ ลัดพลี : ผมขอกราบเรียนยืนยันว่า
 รัฐธรรมนูญก็เป็นกฎหมาย กฎมณเฑียรบาลก็เป็นกฎหมาย และ
 กฎมณเฑียรบาลอันนี้ก็สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพราะว่า
 กฎมณเฑียรบาลถ้ามีสัมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็เป็นกฎหมายสมบูรณ์แบบ
 ในตัว แต่ในปัจจุบันต้องอิงรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นโดยตามหลักของ
 รัฐธรรมนูญ อย่างเช่น เป็นกฎหมายด้วยกันและกฎหมายสูงสุดของ
 ประเทศด้วยกันทั้งคู่ อันนี้ถ้าเพื่ออย่างไรก็ขอให้เรคคอร์ด (Record)
 ไว้ณะครีบว่า กระผมได้ขอให้มีมาตรฐานที่ว่า แต่ประธานกรรมาธิการ
 บอกว่าไม่ใช่กฎหมายคนละเรื่องกัน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ก็แสดงความคิดเห็น
 เอาไว้

นายชวธรรมนุญ ลัดพลี : ครับ ขอบพระคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ต่อไปครับ เลขาธิการ
 นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : กระผม
 ขออ่านบรรทัดสุดท้ายที่มีการแก้ไข และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับ
 สนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
 แล้วให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ต่อไปครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา
 ๒๐ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชน
 ชาวไทย มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑
 มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗
 มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒
 มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗

มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒
 มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗
 มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ หมวด ๕ หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา ๕๐
 มาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕
 มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ หมวด ๕ แผนงานนโยบาย
 แห่งรัฐ มาตรา ๕๙ มาตรา ๖๐ มาตรา ๖๑ มาตรา ๖๒
 มาตรา ๖๓ มาตรา ๖๔ มาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ มาตรา ๖๗
 มาตรา ๖๘ มาตรา ๖๙ มาตรา ๗๐ มาตรา ๗๑ มาตรา ๗๒
 มาตรา ๗๓ มาตรา ๗๔ มาตรา ๗๕ มาตรา ๗๖

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อาจารย์สมภพฯ เชิญครับ

นายสมภพ ไทระกิตต์ : ท่านประธานที่เคารพ กระผม
 มีข้อสงสัยเกี่ยวกับถ้อยคำบางคำในมาตรา ๗๖ คือความที่ว่า รัฐพึง
 ดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึง และ
 อย่างมีประสิทธิภาพ ทว่าไม่ อย่างมีประสิทธิภาพ ผมไม่แน่ใจและ
 ยังไม่เข้าใจว่าจะมีความหมายอย่างไร เพียงแต่ที่บัญญัติเอาไว้ว่า ให้
 เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึง ก็สมบูรณ์แล้ว เข้าใจ
 แต่จะให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ กระผมคิดว่า
 ความจะใช้กับไม่ได้ สำหรับคำว่า อย่างมีประสิทธิภาพ อันนี้ขอ
 คำอธิบายจากท่านกรรมาธิการครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านกรรมาธิการครับ
 เชิญคุณพิชัยฯ

นายพิชัย วาสนาส่ง (กรรมาธิการ) : ขอประธาน
 กราบเรียนท่านประธานสภานิติบัญญัติ ที่เคารพ สำหรับตามมาตรา ๗๖
 นี้ ได้เป็นไปอย่างที่ให้มีท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติ ได้ขอแปรญัตติมา

LIRT

และเมื่อพิจารณาแล้วทางท่านผู้แปรญัตติได้อธิบายว่า คำว่าอย่างมี
ประสิทธิภาพ นั้น หมายความว่า ที่ดินนั้นจะต้องมีประสิทธิภาพใน
การทำมาหากินได้ นั่นคือเป็นประสิทธิภาพของคนหรือของที่ดิน ที่ดินมี
ประสิทธิภาพในที่นี้หมายความว่า มีทางลำเลียงของเข้าออก มีคลอง
ชลประทาน แล้วก็มีการทำในที่ทำกินอันนั้นไม่ใช่ว่าเป็นแต่ที่ดินเฉย ๆ
ที่นี้จะใช้ช้อย่างนั้นก็เมื่อผู้แปรญัตติขอใช้คำ มีประสิทธิภาพ เกิด ก็คิดว่า
เห็นจะพอใช้ได้หมายความว่า ที่ที่ดินนั้นเป็นดินที่ไม่ใช่เป็นที่ดิน
เฉย ๆ แต่ต้องเป็นที่ดินที่ทำมาหากินได้ มีน้ำท่ามีถนนหนทาง หรือมี
โครงสร้างสนับสนุนให้ทำมาหากินได้เป็นสำคัญครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ผ่านไปขอครับ
อาจารย์สมภพฯ

นายสมภพ โทตระกิตย์ : ท่านประธานครับ ต้อง
ขอรบกวนเวลาสักเล็กน้อย เพราะคำอธิบายของท่านกรรมาธิการนั้น
ยังไม่ค่อยผู้ที่จจะรับฟังได้เท่าใด จึงขอประทานโทษ ผมเองเห็นว่า
ถ้าหากจะใช้คำ อย่างมีประสิทธิภาพที่ถูกต้อง ต้องเขียนว่า รัฐพึง
ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ ควรจะแต่ง
คำว่า บุคคลหรือรัฐ รัฐจะดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพให้เกษตรกร
มีกรรมสิทธิ์ อย่างนั้นได้ แต่จะบอกว่า ให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ใน
ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ นี้ เกษตรกรมีที่ดินไม่ได้ แล้วที่ดินจะมี
ประสิทธิภาพก็ไม่ได้ ภาษานี้ไม่เคยใช้ แต่อย่างไรก็ตามเพื่อประหยัด
เวลาผมไม่คิดใจเท่าไรครับ ก็สุดแล้วแต่กรรมาธิการ

นายพิชัย วาสนางค์ (กรรมาธิการ) : ท่านประธาน
ที่เคารพครับ ถ้าจะเป็นอย่างนั้นก็เอาคำว่า อย่างมีประสิทธิภาพ
ขึ้นไป รัฐพึงดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์

LIRT

หรือสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึง เพื่อประกอบเกษตรกรรมโดยการปฏิรูปที่ดิน หรือจัดรูปที่ดิน หรือวิธีอื่น เช่นนั้นใช้ไหมครีบ ถ้าวิชาชีพขอให้ดำเนินการอย่างนั้นด้วย

ประชาชนสถานนิติบัญญัติแห่งชาติ : ก็เป็นการสลับที่กันเท่านั้นเอง
กรรมวิธีการไม่ขัดข้องในเรื่องถ้อยคำ เลขานุการอ่านอีกทีครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขานุการรัฐสภา) : มาตรา ๗๖ รัฐ
พึงดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกษตรกรรมมีกรรมสิทธิ์ หรือ สิทธิในที่ดิน
อย่างทั่วถึง เพื่อประกอบเกษตรกรรมโดยการปฏิรูปที่ดินจัดรูปที่ดิน หรือวิธีอื่น

ประชาชนสถานนิติบัญญัติแห่งชาติ : ต่อไปครับ มาตรา ๗๗

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขานุการรัฐสภา) : มาตรา ๗๗
มาตรา ๗๘ มาตรา ๗๙ มาตรา ๘๐ มาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒
มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป
มาตรา ๘๕ มาตรา ๘๖ มาตรา ๘๗

ประชาชนสถานนิติบัญญัติแห่งชาติ : คุณสำราญ ๗ ครับ

นายสำราญ กวาวราชูรัมย์ : กราบเรียนท่านประธาน
ที่เคารพ กระผมรู้สึกซาบซึ้งที่ท่านประธานอย่างยิ่งในวันนี้ ที่กรุณาได้
เปิดโอกาส และก็ได้รับฟังเสียงจากประชาชน และเสียงจากที่ต่าง ๆ
มาในวันนี้ได้กำหนด และเป็นผู้นำที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงได้โดยใช้ข้อ ๘
ข้อความสุดท้ายที่ว่า มติของสภานี้จะเป็นอย่างอื่น กระผมเมื่อ
สักครู่นี้นึกมือ เพราะว่า ท่านประธานได้เสนอผู้ตัดเพียงแต่ว่า ให้
กรรมวิธีการเป็นผู้เสนอเปลี่ยนแปลงได้เท่านั้น ส่วนสมาชิกสถานนิติบัญญัติ ๗
แห่งนี้จะเสนอได้หรือไม่ กระผมขอกราบเรียนเพื่อพิจารณา แล้วครับ

LIRT

เป็นผู้ตีได้ก็ขอความกรุณาด้วยครับ เพราะว่าเรื่องนี้น่าจะได้รับฟัง
เสียงการเปลี่ยนแปลงจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติด้วย เพราะว่าได้ฟัง
มาจากที่อื่น ๆ เช่นเดียวกัน ขอกราบเรียนเพื่อประกอบการพิจารณา
ครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เพื่อความเข้าใจดี
นะครับ คุณสาราญฯ เมื่อตอนเริ่มต้นได้ขอมติที่ประชุมไว้แล้วว่า
การเสนอแก้ไขสำหรับเนื้อความในวันนี้ให้ทำได้เฉพาะคณะกรรมการ
เท่านั้น แล้วก็ประชุมได้อนุมัติไปแล้ว เพราะฉะนั้นขอให้ไปทำตามนี้
แล้วถ้ากำลังระหว่างพิจารณานี้คุณสาราญฯ เสนอผู้ใดอะไรมาอีก ก็
ถือว่าผู้ใดก็ตามที่เรากำลังพิจารณานี้ตกไป เพราะฉะนั้นให้ผ่านไป
ต่อไปครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒกุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา
๘๖ มาตรา ๘๗ มาตรา ๘๘ มาตรา ๘๙ มาตรา ๙๐ มาตรา ๙๑

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านประธาน
คณะกรรมการฯ ครับ มาตรา ๙๐

นายโอสถ โกศิน (ประธานคณะกรรมการฯ) :
ท่านประธานที่เคารพกรรมการฯ ขอเดิมนำว่า (๖) ลงไปในมาตรา
๙๐ ซึ่งอยู่ในบรรทัดที่ ๕ ของมาตรานี้ เนื่องจากว่าสภาแห่งนี้ได้
กำหนดคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาว่า จะต้องไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งได้รับเลือกตั้งตามมาตรา ๘๔ ไว้ เพราะฉะนั้น
เรื่องนี้อยู่ใน (๖) จึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มคำว่า (๖) ลงในบรรทัด
ที่ ๕ ของมาตรา ๙๐ ส่วนวรรคสองและวรรคสามเป็นไปตามร่างเดิม
ขอพระคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ไม่ขัดข้องนะครับ ต่อไปครับ
 นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา ๔๗
 มาตรา ๔๓ ส่วนที่ ๒ วุฒิสภา มาตรา ๔๕

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : คุณวิชัย ๓ ครับ
 นายวิชัย โสสุวรรณจินดา : ท่านประธานครับ ในมาตรา ๔๕
 หน้า ๗๒ ในช่วงท้ายของวรรคแรกนี้ มีคำว่า และ อยู่ ๒ คำ และ
 ไม่เคยถูกวุฒิสภา หรือ สภามุ้ทนราษฎร มีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ ตาม
 มาตรา ๔๗ และไม่เคยถูกคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ
 ตามมาตรา ๔๑ คำว่า และ อันแรกนี้ ผมเสนอให้ตัดออกเพื่อประโยชน์
 สมบูรณ์ครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : กรรมาธิการครับ
 นายโอสถ โกศิน (ประธานคณะกรรมการ) : ตัดได้ครับ
 ไม่ขัดข้อง ขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ขอบคุณมากคุณวิชัย ๓ ไม่ขัดข้อง
 นะครับ ต่อไปครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา ๔๕
 มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านประธานคณะกรรมการ
 มาตรา ๔๗

นายโอสถ โกศิน (ประธานคณะกรรมการ) :
 ท่านประธานที่เคารพครับ เนื่องจากว่าที่ประชุมได้เติม (๕) ของ
 มาตรา ๑๐๗ ไว้คือ ในเรื่องจะต้องคำพิพากษา หรือ คำสั่งศาล
 ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น

LIRT

ผิดปกติ เพราะฉะนั้นในมาตรา ๔๗ (๗) ต้องเติมคำว่า (๘) ไปอีก
คำหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกัน อ่านว่า (๗) มีลักษณะต้องห้ามตาม
มาตรา ๑๐๗ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) แล้วก็ไป (๑๑)
(๑๒) ขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เชิญอาจารย์สมภพ
ครับ

นายสมภพ โทตระกิตย์ : ท่านประธานที่เคารพ ใน
มาตรา ๔๕ ได้กำหนดคุณสมบัติของวุฒิสมาชิกไว้ว่า ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า
๓๕ ปีบริบูรณ์ แต่ในมาตรา ๔๗ ไม่ได้บอกเอาไว้ เพราะเคย
มีปรากฏการณ์มาแล้ว มีการแต่งตั้งวุฒิสมาชิกที่มีอายุไม่ถึง ๓๕ ปี
แล้วเกิดปัญหากันว่าจะขาดคุณสมบัติไหม จะต้องพ้นจากสมาชิกภาพ
หรือไม่ แต่เคราะห์ดีที่เมื่อท่านสมาชิกที่ทราบว่าคุณเองอายุไม่ครบ
๓๕ ปีได้ลาออกไป เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในทางกฎหมาย ผมอยากจะขอ
เรียนท่านคณะกรรมการว่า ได้คำนึงถึงประเด็นนี้หรือเปล่า เพราะ
กรมได้ตรวจสอบดูแล้วรู้สึกว่าจะไม่ได้กล่าวถึงการที่มีอายุไม่ครบ
๓๕ ปีไว้ จะอาศัยมาตรา ๑๐๗ ก็ไม่ได้ เพราะนั่นเป็นเรื่องของ
ผู้แทนฯ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีอายุเพียง ๒๕ ปี ขอคำชี้แจง
จากเพื่อนคณะกรรมการ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านประธานคณะ
กรรมการครับ

นายโอสถ โกศล (ประธานคณะกรรมการ) :
ท่านประธานที่เคารพครับ มาตรา ๔๗ นี้ เป็นเรื่องการสิ้นสุดของ
สมาชิกภาพ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเมื่อไปเกี่ยวกับ
เรื่องอายุครับ อยู่ในมาตรานี้ไม่ได้ ที่ขอเพิ่มเพราะว่ามีเรื่องเพิ่ม (๘)

LIRT

ขึ้นเท่านั้น ขอขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อาจารย์สมภพ อีกครั้ง
เชิญครับ

นายสมภพ โทตระภักดิ์ : ท่านประธานครับ ก็มีปัญหาอยู่
ว่าถ้าไปตั้งบุคคลที่มีอายุไม่ครบ ๓๕ ปีแล้ว จะถือว่าชอบด้วย
รัฐธรรมนูญหรือครับ และถ้าหากเขาเกิดตั้งต้นไม่ยอมลาออกจะทำ
อย่างไร ข้อนี้เราได้มีข้อบกพร่อง มีการผิดพลาดในการบัญญัติ
รัฐธรรมนูญเอาไว้แล้ว ผมนึกว่าท่านกรรมาธิการคงจะได้ตระหนัก
ในเรื่องนี้ แต่ท่านจะเปลี่ยอย่างนั้นจะเกิดปัญหา แต่ประเด็นนี้เป็น
ประเด็นเล็กน้อย กระผมเชื่อว่าผู้ได้รับการแต่งตั้งมีอายุไม่ครบ
ท่านคงจะมีสำนึกที่ดีที่จะขอลาออกไป กระผมไม่ค่อยคิดใจเท่าไรครับ
ท่านประธาน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ไม่ติดใจจะครับ
ขอบคุณครับ ต่อไป

นายไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา
๔๘ ส่วนที่ ๓ สภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๔๘ มาตรา ๑๐๐ มาตรา
๑๐๑ มาตรา ๑๐๒ มาตรา ๑๐๓ มาตรา ๑๐๔ มาตรา ๑๐๕ มาตรา
๑๐๖ มาตรา ๑๐๗

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านประธานคณะ
กรรมาธิการครับ มาตรา ๑๐๗

นายโอสถ โกศิน (ประธานคณะกรรมาธิการ) :
ท่านประธานที่เคารพครับ กรรมาธิการขอความกรุณาแก้ไขข้อ ๑๒
(๑๒) ของมาตรานี้ ซึ่งเดิมเขียนประโยคที่ว่า เคยถูกคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพนั้น กรรมาธิการขอความกรุณา

LIRT

แก่เพื่อให้ความชัดเจนและมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการวินิจฉัยในเรื่องนี้ให้ครอบคลุมและมีใจความรับกับมาตรา ๙๐ โดยถ้อยคำที่เพิ่มคือคำว่า หรือถูก หลังคำว่า เคยถูก และอีกแห่งหนึ่งคือคำว่า ตามมาตรา ๙๐ หลังถ้อยคำว่า วินิจฉัย ซึ่งจะขออนุญาตอ่าน (๑๒) ขอมมาตรานี้ เป็นดังนี้ (๑๒) เคยถูกหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๙๐ ให้พ้นจากสมาชิกภาพ เพราะมีการปรากฏหลักฐานน่าเชื่อได้ว่า เป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยใช้อำนาจเงินจ้างไม่ว่าโดยวิธีใดเพื่อให้ตนได้รับเลือกตั้ง อันนี้เพื่อยोगให้เกี่ยวข้องกับ ให้ครบบริบูรณ์เท่านั้น ขอขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ไม่ขัดข้องนะครับ

ต่อไปครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา

๑๐๘ มาตรา ๑๐๙ มาตรา ๑๑๐ มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๑๔ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ ส่วนที่ ๘ บทที่ใช้แก้ไขสภาทั้งสอง มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๑๙ มาตรา ๑๒๐ มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๔ มาตรา ๑๒๕ มาตรา ๑๒๖ มาตรา ๑๒๗ มาตรา ๑๒๘ มาตรา ๑๒๙ มาตรา ๑๓๐ มาตรา ๑๓๑ มาตรา ๑๓๒ มาตรา ๑๓๓ มาตรา ๑๓๔ มาตรา ๑๓๕ มาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๓๗ มาตรา ๑๓๘

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : กรรมาธิการเชิญครับ

นายโยสภก โกศิน (ประธานคณะกรรมการมาธิการ) : ท่าน

ประธานที่เคารพครับ ผมขอประธานโทษ การพิมพ์ ข ทางขวาไปนิด ขอตัดคำว่า ขึ้น แก่เป็น ขึ้น เพราะในมาตราอื่น ๆ ใช้คำว่า ขึ้น รับหลักการ ทั้งนี้

LIRT

ประชาชนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : มาตรา ๑๓๘ บรรทัด
ที่ ๒ ที่พิมพ์ว่า ขึ้น นั้นแก้เป็น ขึ้น ในชั้นรับหลักการ เป็นการพิมพ์ผิด
เท่านั้นเอง ต่อไปครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา
๑๓๙ มาตรา ๑๔๐ มาตรา ๑๔๑ มาตรา ๑๔๒ มาตรา ๑๔๓ มาตรา
๑๔๔ มาตรา ๑๔๕ มาตรา ๑๔๖ มาตรา ๑๔๗ มาตรา ๑๔๘ มาตรา
๑๔๙ มาตรา ๑๕๐ มาตรา ๑๕๑ มาตรา ๑๕๒ มาตรา ๑๕๓ มาตรา
๑๕๔ มาตรา ๑๕๕

ประชาชนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อาจารย์ธรรมบุญฯ ครับ

นายธรรมบุญ ลัดพลี : ขอขอบคุณท่านประธานที่เคารพ
ผม ธรรมบุญ ลัดพลี คือมาตรา ๑๕๕ นี้มีที่กระผมอยากจะเติมคำเดียว
เพราะว่าเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นแล้วข้อความเดิมว่า ถ้าสมาชิกวุฒิสภา
หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวน
สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่าข้อบังคับแห่งสภาที่ตน
เป็นสมาชิก หรือข้อบังคับของรัฐสภาในเรื่องใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
อันนี้เขียนไว้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งทุกแห่งที่มีมาตั้งแต่คำปรารภ
ผมดูมา ๓๐ กว่าแห่ง หลายสิบมาตราก็ปรากฏว่า จะใช้บทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญนี้หรือรัฐธรรมนูญนี้ ไม่ใช่รัฐธรรมนูญเลย ๆ เพราะฉะนั้น
อันนี้ถ้าเผื่อว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อาจจะเป็นอันไหนก็ได้ ผม
อยากจะขออนุญาตเติมคำว่า นี้ เข้าไปเพื่อให้เหมือนกับที่ต่าง ๆ
ที่ผ่านมาแล้วประมาณ ๓๐ กว่าแห่ง จะใช้คำว่า นี้ ทั้งนี้ บทบัญญัติ
แห่งรัฐธรรมนูญนี้ หรือรัฐธรรมนูญนี้ทั้งนั้น เพราะฉะนั้นอันนี้เดิมให้ชัด
ว่าเป็นเรื่องนี้ ขอขอบคุณครับ

ประชาชนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ครับคุณโกเมนฯ ครับ

LIRT

นายโกเมน กักรภิรมย์ (กรรมวิธีการ) : ท่าน
 ประธานสภาที่เคารพ กรรมวิธีการให้เต็มได้เพราะว่าจะได้ตรงกับใน
 มาตรา ๕ ซึ่งมีคำว่า รัฐธรรมนูญนี้ เหมือนกัน กรรมวิธีการไม่ขัดข้อง
 ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : กรรมวิธีการยอม เห็น
 ด้วย ขอบคุณมาก ต่อไปครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒกุล (เลขานุการรัฐสภา) : ส่วนที่ ๕
 การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๕๖ มาตรา ๑๕๗ มาตรา
 ๑๕๘ หมวด ๗ คณะรัฐมนตรี มาตรา ๑๕๙ มาตรา ๑๖๐ มาตรา
 ๑๖๑ มาตรา ๑๖๒ มาตรา ๑๖๓ มาตรา ๑๖๔ มาตรา ๑๖๕ มาตรา
 ๑๖๖ มาตรา ๑๖๗ มาตรา ๑๖๘ มาตรา ๑๖๙ มาตรา ๑๗๐ มาตรา
 ๑๗๑ มาตรา ๑๗๒ มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๑๗๔ มาตรา ๑๗๕ มาตรา
 ๑๗๖ มาตรา ๑๗๗ มาตรา ๑๗๘ มาตรา ๑๗๙ มาตรา ๑๘๐ มาตรา
 ๑๘๑ มาตรา ๑๘๒ มาตรา ๑๘๓ มาตรา ๑๘๔ มาตรา ๑๘๕ มาตรา
 หมวด ๘ ศาล ๑๘๖ มาตรา ๑๘๗ มาตรา ๑๘๘ มาตรา ๑๘๙ มาตรา
 ๑๙๐ มาตรา ๑๙๑ มาตรา ๑๙๒ มาตรา ๑๙๓ มาตรา ๑๙๔ มาตรา
 ๑๙๕ หมวด ๙ การปกครองท้องถิ่น มาตรา ๑๙๖ มาตรา ๑๙๗
 มาตรา ๑๙๘ มาตรา ๑๙๙ หมวด ๑๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา
 ๒๐๐ มาตรา ๒๐๑ มาตรา ๒๐๒ มาตรา ๒๐๓ มาตรา ๒๐๔ มาตรา
 ๒๐๕ มาตรา ๒๐๖ มาตรา ๒๐๗ มาตรา ๒๐๘ มาตรา ๒๐๙ มาตรา
 ๒๑๐ หมวด ๑๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑
 บทเฉพาะกาล มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๑๓ มาตรา ๒๑๔ มาตรา ๒๑๕
 มาตรา ๒๑๖ มาตรา ๒๑๗

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เชิญครับดอกเตอร์พันสี

ครับ

LIRT

นายพนัส สิมะเสถียร : ท่านประธานที่เคารพครับ สำหรับมาตรา ๒๐๓ ในบรรทัดที่ ๒ ผู้มีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ เนื่องจากมาตรา ๔๕ นั้นมี ๓ วรรค วรรคที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติหรือลักษณะนั้นอยู่ในวรรคหนึ่ง ผมใคร่ขอความกรุณาว่าถ้าจะเติมมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่งไว้ในตอนนี้จะได้รับกับจำนวนตามมาตรา ๔๕ วรรคสอง ขอได้โปรดพิจารณาด้วยครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ท่านกรรมาธิการครับ

นายโกเมน ภัทรภิรมย์ (กรรมาธิการ) : ท่านประธานสภาที่เคารพ ท่านสมาชิกผู้ทรงเกียรติ คณะกรรมาธิการไม่ขัดข้องครับ ที่จะเติมคำว่า วรรคหนึ่ง ลงไป

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : อ่านที่เติมด้วยครับ
มาตรา ๒๐๓

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง จำนวนตามมาตรา ๔๕ วรรคสอง เป็นสมาชิกวุฒิสภา

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ต่อไปครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา ๒๐๔ มาตรา ๒๐๕

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : คณะกรรมาธิการครับ
มาตรา ๒๐๕

นายอิสัก โกติน (ประธานคณะกรรมการ) : ท่านประธานที่เคารพครับ เรื่องนี้กรรมาธิการต้องขอความกรุณาแก่มารดาต้น ๆ อยู่บ้าง เพราะฉะนั้นกระผมคิดว่าอันนี้ขอความกรุณานำไปก่อน

LIRT

แล้วกรรมการจะได้ขอแก้มาตราต้น ๆ เกี่ยวกับหลักการสำคัญ
อีกหลายเรื่องครับ ขอความกรุณาผ่านไปจนจบ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ยืนยันผ่านไปก่อนนะครับ

นายโอสถ โกธิน (ประธานคณะกรรมการ) : ครับ

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : มาตรา

๒๒๐ มาตรา ๒๒๑ มาตรา ๒๒๒ มาตรา ๒๒๓

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : มาตรา ๒๒๓ คุณส่วาราย

ครับ

นายส่วาราย ถาวรยศม์ : กราบเรียนท่านประธาน
ที่เคารพ กระผมนายส่วาราย ถาวรยศม์ กระผมยกมือตั้งแต่มาตรา
๒๒๐ ไม่ใช่ มาตรา ๒๒๓ พอดีท่านไม่เห็น กระผมสงสัยมาตรา ๒๒๐
นั้น ถึงแม้ว่าได้เขียนเพิ่มเติมบอกว่า เมื่อครบสี่ปีแล้ว ให้บทบัญญัติ
แห่งมาตรา ๒๐๗ และมาตรา ๒๐๘ เป็นอันยกเลิก อันนี้ หมายถึง
อย่างไร มาตรา ๒๐๗ ที่แต่งตั้งวุฒิสมาชิกไว้ที่ยกเลิก หมายความว่า
แต่งตั้งใหม่ใช่หรือเปล่า แล้วได้คัดเลือกนายกรัฐมนตรืไว้ตามมาตรา
๒๐๘ หมายความว่า พอครบ ๕ ปีแล้วยกเลิก เลือกใหม่ใช่ใหม่ อันนี้
กระผมไม่ชัดเจน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : เดี่ยวคณะกรรมการ
จะแถลงที่เป็นสาระสำคัญที่จะขอแก้ไข ซึ่งจะสอดคล้องหลายมาตรา
ด้วยกัน เดี่ยวขอกรรมการได้แถลง แต่ก่อนที่จะแถลงออกจะให้
พิจารณามาตรา ๑๗๗ วรรคสามความตอนท้ายอีกนิด การลงมติให้
เป็นไปตามวรรคสอง จะทำให้การลงมติของวุฒิสภาในฐานะรัฐสภาจะ
ต้องใช้เสียงถึงสองในสามของทั้งสองสภาหรือไม่ เพราะของเดิม
ไม่ได้เขียนไว้ เพื่อให้ใช้สองในสามของวุฒิสภาเท่านั้น กรุณาบทวน

LIART

ถ้อยคำอีกนิดครับ มาตรา ๑๓๗ วรรคสามตอนท้าย ท่านพอเข้าใจ
 นะครับ เพราะว่าวรรคสามตอนนั้นสภาผู้แทนราษฎรไม่มีแล้ว ถ้าให้
 วุฒิสภาลงคะแนนเสียงตามวรรคสองเป็นสองในสามของสองสภาคงเป็น
 เรื่องเป็นไปไม่ได้ ในวรรคสามท่านใช้ล็อกกับวรรคสองได้ไหมครับ
 การลงมติต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกวุ
 ติสภาเท่าที่มีอยู่ ให้แก้ไขเป็นอย่างนี้ จะได้ตรงกัน ท่านเลขาธิการ
 ช่วยอ่านอีกครั้งวรรคสาม

นายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล (เลขาธิการรัฐสภา) : วรรคสาม
 ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้
 วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งและการลง
 มติต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกวุฒิสภา
 ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : กรรมการฯ เห็น
 ชอบตามนั้นครับ ถ้าอย่างนั้นต่อไปท่านกรรมการฯ ท่านจะแถลงใน
 สำระสำคัญ เพราะอันนี้ข้อความในมาตรา ๒๒๓ เราผ่านไปแล้ว
 ตอนที่ท่านจะแถลงในเรื่องเกี่ยวกับบทเฉพาะกาลในบางมาตรา

นายอิสล โกลิน (ประธานคณะกรรมการ) :
 ท่านประธานที่เคารพ วันนี้เป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่ง ซึ่งกรรมการฯ ใ
 ขอความกรุณาท่านสมาชิกได้โปรดช่วยกันพิจารณาเพื่อให้ร่างรัฐธรรมนูญ
 ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อย และออกใช้เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป
 ก่อนอื่นการมาธิการขอทราบเรียนว่า กรรมการฯ ชุดนี้ไม่ทำงานไป
 โดยมีภาคี คือการมาธิการมิได้ฟังเสียงการปลุกระดมข้างนอก
 แต่ประการใด กรรมการฯ จะทำงานโดยหลักการ และมุ่งถึงประโยชน์
 ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะฉะนั้นกระผมหวังว่า ถ้าท่านสมาชิกท่านใด

LIRT

ที่ไม่เห็นด้วยกับกรรมาธิการแล้ว ขอให้โปรดมีความเมตตาปรานีแก่กรรมาธิการ ขอให้ถือว่ากรรมาธิการเป็นผู้รับใช้ท่าน ถ้าท่านไม่เห็นด้วย ขอความกรุณาชี้แจงด้วยเหตุผล อย่าถึงกับขี้น้ำก้นในสภาอย่างคราวที่แล้ว ก็จะเป็นพระคุณแก่กรรมาธิการเป็นอย่างสูง

เรื่องแรก กรรมาธิการเฝ้าขอความกรุณาโปรดดูมาตรา ๑๒๕ มาตรา ๑๒๖ มาตรา ๑๒๘ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเอกลักษณ์ตามวรรคสอง ในบรรทัดที่ ๒ กล่าวถึงการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือระบบสื่อสารใด ๆ ความอันนี้กว้างขวางมาก คนที่ใช้กฎหมายนั้นจะลำบาก คนที่ปฏิบัติตามกฎหมายนั้นก็ลำบาก ถ้าหากว่าที่ประชุมจะกรุณาตัดความนี้ออกได้ก็จะเป็นพระคุณ ถ้าที่ประชุมเห็นด้วยว่าจะตัดความคำว่า หรือระบบสื่อสารใด ๆ ในมาตรา ๑๒๕ วรรคสองออกได้ก็จำเป็นจะต้องตัดความในมาตรา ๑๒๖ บรรทัดเกือบสุดท้าย ซึ่งมีความหมายเดียวกันคือทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์หรือระบบสื่อสารใด ๆ ออกด้วยทั้ง ๒ แห่ง

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ขอเชิญคุณปัดฯ ครับ

นายปัด พัฒนกุล : ท่านประธานที่เคารพ กระผมขอขอบคุณท่านกรรมาธิการ และกระผมเห็นด้วยในประเด็นที่ท่านประธานกรรมาธิการขอให้ตัดออก เพราะว่าในมาตรานี้ผมได้แปรญัติติเอาไว้และสงวนคำแปรญัติไว้ โดยขอให้ตัดและขอให้กรรมาธิการอธิบายความในเรื่องที่ว่า สื่อสารใด ๆ อะไรต่าง ๆ นั้นที่แล้ว เมื่อท่านประธานกรรมาธิการเห็นชอบด้วยที่จะขอตัด กระผมก็ขอขอบคุณท่านอย่างยิ่งครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ลูกใจนะครับ ไม่มีใครขัดข้อง ตัดคำว่าหรือระบบสื่อสารใด ๆ ในมาตรา ๑๒๕ ออก และ

LIRT

ขณะเดียวกันก็ตัดในมาตรา ๑๒๗ ออกด้วย ระบบสื่อสารใด ๆ ๒
 มาตรานี้ เชิญท่านประธานกรรมาธิการครับ

นายโอสถ โภคิน (ประธานคณะกรรมการ) :
 ท่านประธานที่เคารพครับ ยังมีมาตราที่สำคัญอีกมาตราหนึ่งคือมาตรา
 ๑๕๙ เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ในวรรคสอง
 ใช้คำว่า ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
 แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี กรรมาธิการได้หาหรือกันเมื่อเข้านี้แล้ว เห็นว่า
 ในทางการเมืองนั้นผู้ที่ไปเป็นนายกรัฐมนตรีได้ก็ต้องเป็นหัวหน้าพรรค
 ใหญ่ ซึ่งมีเสียงมากในสภา เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าจะเขียนให้ชัดก็
 จะเป็นการดีครับ คือให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ รับสนอง
 เพื่อแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี เพราะฉะนั้นกรรมาธิการใครขอความกรุณา
 แก้ววรรคสอง เป็นว่า ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนอง
 พระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ขอบคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ซึ่งอันนี้ในทางปฏิบัติ
 จริง ๆ นะครับ ก็ขอเรียนให้ทราบว่าที่ประธานรัฐสภาที่มาจาก
 ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายก
 รัฐมนตรี ในทางปฏิบัติที่เคยผ่านมา ๓ ครั้งด้วยกัน ที่จริงเป็นแค่
 เกียรติยศเท่านั้นเอง ท่านประธานพรรคฯ ก็คงทราบ ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับ
 กับสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้า
 ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
 แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีน่าจะสมควรว่าก็คงไม่มีท่านผู้ขัดข้องนะครับ
 อันนี้ขอขอบคุณกรรมาธิการ ขอบคุณครับกรรมาธิการต่อไปครับ

นายโอสถ โภคิน (ประธานคณะกรรมการ) :
 ท่านประธานที่เคารพครับ ยังมีมาตราที่สำคัญอีกมาตราหนึ่ง คือใน

LIRT

บทเฉพาะกาลมาตรา ๒๑๔ ซึ่งกำหนดให้มีการประชุมร่วมกันของ
ทั้งสองสภาไว้ถึง ๕ ประการ เมื่อเข้าในกรณีการได้หาหรือกัน
ว่า ทั้ง ๕ ประการนี้วุฒิสมาชิกควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง
๕ ประการนี้คือ ๑. เลือกตั้งนายกรัฐมนตรี ๒. พิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติงบประมาณ ๓. เปิดอภิปรายทั่วไป ๔. พิจารณาร่าง
พระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่าสำคัญ ๕. พิจารณาพระราชกำหนด
กรณีการใดระขอความกรุณาตัด (๑) (๒) (๔) ออก สามวงเล็บ
คงเหลือไว้แต่เพียง (๓) กับ (๕) คือการเปิดอภิปรายทั่วไปตาม
มาตรา ๑๕๐ ก็มีการพิจารณาพระราชกำหนด เพราะฉะนั้นที่เสนอนั้น
ก็เป็นการตัดเรื่องการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี หักเรื่องการพิจารณา
งบประมาณตัดเรื่องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่าสำคัญ
แล้วถ้าหากว่าที่ประชุมเห็นชอบ ขอความกรุณาตัดบรรดสองออกทั้งหมด
เพราะว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี และเมื่อเป็น
ดังนี้แล้ววรรคสุดท้าย บรรทัดที่ ๓ ขอความกรุณาตัดคำว่า มาตรา ๑๕๖
ออก เพราะว่ามันมีความจำเป็นแล้ว บรรทัดที่ ๓ อ่านว่า สภาผู้แทน
ราษฎรหรือวุฒิสภาที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๕๐ วรรคสอง และวรรคสาม
มาตรา ๑๗๒ ไปเลย ตัดคำว่า มาตรา ๑๕๖ ออก ขอบพระคุณครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ครับ ก็ต้องขอบพระคุณ
กรรมาธิการครับ แล้วก็หวังว่าทุกท่านคงจะพอใจสำหรับบรรยากาศใน
สภานิติบัญญัติแห่งชาติในวันนี้ซึ่งเราได้พิจารณากันด้วยเหตุผลด้วยความ
รอบคอบรัดกุม แล้วก็ประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน คงจะ
ไม่มีอะไรแล้วนะครับ เพราะว่าหลังจากวันนี้ไปเราคงจบการพิจารณา
ในวาระนี้คือพิจารณาบททวนถ้อยคำและแก้ไขข้อความตามมติของที่ประชุม
ในการประชุมครั้งต่อไปในวาระที่ ๓ เป็นไปตามที่ประชุมได้มีมติไว้แล้ว

LIRT

วันเสาร์ที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๓๕ เวลา ๙.๓๐ น. ขอเรียนนอกระบบ
 จำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้งหมดขณะนี้ ๒๕๘ ท่าน ในการ
 ประชุมวาระที่ ๓ ต้องมีสมาชิกร่วมประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ คือต้องมี
 จำนวน ๒๐๖ ท่านขึ้นไป ขอความกรุณาได้มาร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียง
 กันด้วย การลงคะแนนในวาระที่ ๓ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมี
 คะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่
 น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ในวันลงคะแนน
 เพราะฉะนั้นจะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๑๙๒ ท่าน แล้วใช้วิธี
 เรียกชื่อ คงจะใช้เวลาประมาณไม่เกิน ๑ ชั่วโมง ในวันเสาร์ที่ ๗
 ธันวาคมนี้ ขอความกรุณาท่านสมาชิกทั้งหลายมาประชุมโดยพร้อมเพรียง
 กันด้วย ท่านกรรมาธิการ เชิญครับ

นายโทเม็น ภักทภิรมย์ (กรรมาธิการ) : ท่านประธาน
 สภาที่เคารพและท่านสมาชิกผู้ทรงเกียรติ ยังมีถ้อยคำอีกกึ่งหนึ่งผม
 ขอความกรุณาในคำปรารภ ในหน้า ๓ ก่อนบรรทัดสุดท้ายของ
 คำปรารภ คำว่า ดีวิสัยส์ดีพัฒนาซึ่งมงคล เขียนโดยใช้คำว่า ดี ขอแก้
 เป็น ส ครับ เพื่อให้ตรงกับในพจนานุกรมและเป็นอย่างเดียวกับที่ใช้
 ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๑ แก่ ส เป็น ส เท่านั้นครับ

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ : ขอบคุณมากครับ
 หมดวาระประชุมแล้ว ขอปิดประชุม ขอบพระคุณครับ

เลิกประชุม เวลา ๑๐.๕๕ นาฬิกา

ผู้จัดรายงานการประชุม

จิรภา จันทร์เกาะ
 ดวงทิพย์ หามะลิ
 อรสา เจียมเจริญ
 รัชนี้ มนต์ไตรเวศย์
 วิภา สัตตวัตรกุล
 ชุวนุช หนองพงษ์
 สติมา จันทร์ไพจิตร
 สุจิตรา อรุโณ
 สุชาดา ภะราภา
 รพีพร ศวีรัตน์พรพงษ์
 ประทีป รักษ์เมือง
 สาวิตรี อมรตานนท์
 ศิวลักษณ์ แซ่ตั้ง

สภาผู้แทนราษฎร

ที่ ๕๐ / ๒๕๖๕

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	รายชื่อคณะกรรมการ	รายชื่อ
๑.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	นางสาว ก.
๒.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	
๓.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	นางสาว ก.
๔.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	
๕.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	นางสาว ก.
๖.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	
๗.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	
๘.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	นางสาว ก.
๙.		
๑๐.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	นางสาว ก.
๑๑.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	
๑๒.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	
๑๓.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	นางสาว ก.
๑๔.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	นางสาว ก.
๑๕.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	นางสาว ก.
๑๖.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	
๑๗.	คณะกรรมการ กอ. กอ. กอ.	

ประธานกรรมการ กอ. กอ. กอ. นาย ก. นาย ก.

สภาผู้แทนราษฎร
 ที่ ๕๐ / ๒๕๖๕
 ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
 นาย ก.
 ประธานกรรมการ กอ. กอ. กอ.

LIRT